सर्वोत्कृष्ट संस्थेसाठी कॉमनवेल्थ ऑफ लर्निंगच्या आंतरराष्ट्रीय गुणवत्ता पुरस्काराने दोन वेळा सन्मानित
मनुष्यबळ विकास मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे 'स्वच्छ कॅम्पस रैंकिंग 2019' मानांकन प्राप्त

ज्ञानगंगा घरोघरी

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ

नॅक मानांकित 'अ' श्रेणी

'ज्ञानगंगोत्री',गोवर्धन,गंगापूर धरणाजवळ,नाशिक 422 222

वाणिज्य व व्यवस्थापनशास्त्र विद्याशाखा

बी.कॉम. शिक्षणक्रम (UGG02)-नवीन शैक्षणिक धोरण 2020 नुसार

शैक्षणिक वर्ष
२०२५-२६

बी. कॉम. शिक्षणक्रम : माहितीपुस्तिका

शिक्षणक्रम संकेतांक (Programme Code): UGG02

अनुक्रमणिका

१. **विद्याशाखेचा परिचय**
   उद्धीष्ट
२. **शिक्षणक्रमाविषयी**
   २.१ कालावधी
   २.२ माध्यम
   २.३ बहुपदवी प्रवेश व एक्झिट प्रणाली
   २.३.१ प्रवेश बिंदू
   २.३.२ एक्झिट पर्याय
   २.३.३ पुनःप्रवेश / लेटरल एंट्री
३. **प्रथम वर्ष बी.कॉम**
   ३.१ अभ्यासक्रम
   ३२ अध्ययन पद्धती
   ३.३ श्रेयांक
   ३.४ प्रवेश पात्रता
४. मूल्यमापन प्रक्रिया
५. शिक्षणक्रम शुल्क
५.१ प्रथम वर्ष शुल्क
६.Academic Bank of Credits ID तयार करण्याबाबतची सूचना
७.नोंदणी प्रक्रिया
८.सायबर सुरक्षा अभ्यासक्रम (अनिवार्य ऑडीट कोर्स)
९. IBM **Certificate pogramme in Generative AI & Prompt Engineering**
१०. विभागीय केंद्रे
११. विशेष सूचना/संपर्कासाठी

परिशिष्टे

परिशिष्ट १ : Online Admission Process flow for Candidate NOT having 16 Digit P.R.N.
Online Admission Process flow for Candidate who have 16 Digit PR.N.
परिशिष्ट २ : उमेदवार/अध्ययनार्थी करारनामा/ Candidate/Student Agreement at the time of Admission
परिशिष्ट ३ : गरीब विद्यार्थी सहाय्य योजना नियमावली
परिशिष्ट ४ : University Grants Commission Resolution (2004)
परिशिष्ट ५ : GR. of Equivalency for 10th and 12th
परिशिष्ट ६ : एकापेक्षा अधिक शिक्षणक्रमांना प्रवेश
परिशिष्ट ७ : GR of Equivalency
परिशिष्ट ८ : Letter of Recognition from UGC
परिशिष्ट ९ : विद्यार्थी सहायता आणि विद्यार्थी कल्याण योजना
परिशिष्ट १० : Student Corner

विद्यापीठ गीत



एक प्रतिज्ञा असे आमुची ज्ञाना ची साधना।
चिरंतन ज्ञाना ची साधना।
ज्ञान हेच संजीवन सार्या जगताच्या जीवना॥धृ॥
ज्योत जागवू सुजाणतेची सकलांच्या अंतरी।
तीच निवारील पटलतमाचे प्रभात सूर्यापरी।
ज्ञानचदेउळ, ज्ञानचदैवत, प्रगतीच्या पूजना॥ 1॥
नव्यायुगाचा नव्याजगाचा ज्ञानधर्म आहे।
त्यातच अमुच्या उजळ उद्याचे आश्वासन राहे।
मुक्तकरिलतो परंपरेच्या बंदिघरातुन मना॥ 2 ॥
हाच मंत्र नेईल आम्हाला दिव्य भविष्याकडे।
न्यायनीतीचे पाऊल जेथे भेदाशी ना अडे।
जेजे मंगल पावन त्याची जेथे आराधना॥ 3 ॥

कुसुमाग्रज

निर्मिती
श्री. विलास बधान
प्रमुख (प्र.), ग्रंथनिर्मिती केंद्र, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक ४२२ २२२

©२०२५ यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
- प्रथम प्रकाशन : जून २०२५
- प्रकाशक : श्री. दिलीप भरड, कुलसचिव , यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ , नाशिक

१. विद्याशाखेचा परिचय

मुक्त विद्यापीठाच्या स्थापनेपासून वाणिज्य व व्यवस्थापन विद्याशाखा यशस्वीरित्या कार्यरतआहे. सध्या विद्याशाखेत तीन पदवी शिक्षणक्रम, तीन पदविका शिक्षणक्रम आणि दोन पदव्युत्तर पदवी शिक्षणक्रम एम. कॉम व एम.बी.ए राबविले जातात.

उद्दिष्टे

- वाणिज्य क्षेत्रात विद्यार्थ्यांना कुशलतेचे शिक्षण व प्रशिक्षण देणे.
- वाणिज्य क्षेत्रासाठी उपयुक्त मानवी संसाधन तयार करणे.
- बहुकौशल्य विकासाचे शिक्षण देणे.
- भारतीय मूल्ये व संस्कार विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण करणे.
- विविध उद्योग आणि सेवा क्षेत्रात वाणिज्यतज्ज्ञांची गरज पूर्ण करणे.
- विद्यार्थ्यांच्या विशेष क्षमतांचा विकास करणे.
- विद्यार्थ्यांना बहुविषयक आणि सर्वांगीण शिक्षण देणे.
- विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक व अशैक्षणिक सर्वांगीण विकास घडवून आणणे.
- वाणिज्य विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास सुनिश्चित करणे.
- विद्यार्थ्यांमध्ये उद्योजकता विकास गुण वृद्धिंगत करणे .
- विद्यार्थ्यांची रोजगारक्षमतेची कौशल्ये वाढवणे.
- विद्यार्थ्यांची निर्णय घेण्याची क्षमता वाढवणे.
- व्यवस्थापक होऊ इच्छुक असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना ज्ञानार्जनाच्या नवीन संधी उपलब्ध करून देणे.
- समृद्ध जीवन जगण्यासाठी ज्ञानात्मक आधार देणे.

२. शिक्षणक्रमाविषयी

२.१ शिक्षणक्रमाचा कालावधी

शिक्षणक्रमाचा किमान कालावधी **तीन** वर्षे आहे, तसेच विद्यार्थी हा शिक्षणक्रम **सहा** वर्षांच्या कालावधीत पूर्ण करू शकतो .

२.२ माध्यम

इंग्रजी,तसेच Accounting and FinancialManagement अभ्यासक्रमाखेरीज इतर सर्व अभ्यासक्रमांसाठी मराठी माध्यम राहील. इंग्रजी तसेच Accounting and FinancialManagement खेरीज इतर सर्व अभ्यासक्रमांची पाठ्यपुस्तके , अभ्यासक्रमांचे मार्गदर्शन , गृहपाठ व अंतिम परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिका मराठी भाषेतूनच राहतील. मात्र प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यासाठी मराठी किंवा इंग्रजी भाषेचा वापर करण्याचे स्वातंत्र्य राहील.

२.४ बहुपदवी प्रवेश व एक्झिट प्रणाली

बी.कॉम. शिक्षणक्रम विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक आणि वैयक्तिक गरजांनुसार वेगवेगळ्या टप्प्यांवर प्रवेश आणि एक्झिट घेता येतील , अशा लवचीक पद्धतीने तयार करण्यात आला आहे. प्रत्येक सत्र २२ श्रेयांकाचे आहे. शिक्षणक्रमाची रचना पुढीलप्रमाणे आहे:

२.४.१ प्रवेश बिंदू:

i. विद्यार्थ्यांनी प्रवेश पात्रतेनुसार पात्र ठरल्यानंतर सामान्यतः पहिल्या वर्षातील पहिल्या सत्रात (१ वर्ष) प्रवेश घेतला जातो.

ii. विशेष प्रकरणांमध्ये (उदा. लेटरल एंट्री किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेमधून क्रेडिट ट्रान्सफर) पात्रता व श्रेयांक समतुल्यता विचारात घेऊन विद्यार्थ्यांना पुढील टप्प्यांवर प्रवेश दिला जाऊ शकतो .

२.४.२ एक्झिट पर्याय:

i. १ वर्षानंतर (२ सत्रे / ४४ क्रेडिट्स): अतिरिक्त ४ क्रेडिटचे एनएसक्यूएफ कोर अभ्यासक्रम/इंटर्नशिप पूर्ण करून वाणिज्य विषयात प्रमाणपत्रासह एक्झिट.

ii. **२ वर्षानंतर (४ सत्रे / ८८ क्रेडिट्स):** अतिरिक्त ४ क्रेडिटचे एनएसक्यूएफ कोर अभ्यासक्रम/इंटर्नशिप पूर्ण करून वाणिज्य विषयात डिप्लोमासह एक्झिट.

iii. ३ वर्षानंतर (६ सत्रे / १३२ क्रेडिट्स): बी.कॉम. पदवी प्रदान केली जाईल.

२.४.३ पुनःप्रवेश / लेटरल एंट्री :

कोणत्याही टप्प्यावर एक्झिट घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना तीन वर्षांच्या आत , त्यांनी सोडलेल्या टप्प्यापासूनच परत प्रवेश घेण्याचा पर्याय उपलब्ध आहे. हा प्रवेश त्याच किंवा इतर उच्च शिक्षण संस्थेमध्ये घेता येईल आणि एकूण सात वर्षांच्या कालावधीत पदवी पूर्ण करता येईल (प्रथम वर्ष UG प्रवेश दिनांकापासून मोजले जाईल).शैक्षणिक कार्यक्रमातील वेगवेगळ्या टप्प्यांवर पुनःप्रवेश (लेटरल एंट्री) मिळविणे हे अर्जदाराच्या अर्जित आणि वैध क्रेडिट्सवर आधारित असेल , जे रजिस्टर्ड उच्च शिक्षण संस्थांमार्फत अकॅडमिक बँक ऑफ क्रेडिट्स (ABC) मध्ये जमा केले गेलेले असतील आणि प्राविण्य चाचणी नोंदींच्या आधारे असेल.लेटरल एंट्रीद्वारे UG डिप्लोमा / तीन वर्षांची UG पदवी शिक्षणक्रमास प्रवेश देताना अर्जदाराने या आधी मिळविलेल्या श्रेयांक आणि प्रवेश क्षमतेच्या आधारे निर्णय घे तला जाईल.

- बी. कॉम. पदवी शिक्षणक्रमातील अभ्यासक्रमांची मांडणी पुढील तीन गटांत करण्यात आली आहे .

३.Level 4.5 प्रथम वर्ष - प्रथम सत्र

Major

Sr. No.	Course Code	Course Name		Credit	Marks
01	COMC101	Accounting and Financial Management – I	Major	4	100
02	COMC102	व्यवसायाचा परिचय	Major	2	50

Open Elective

Select any two open elective courses from basket					
BA-इतिहास पदवी शिक्षणक्रम (मानवविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा)					
	HISE101	आधुनिक इतिहासातील राजकीय आणि धार्मिक संकल्पना	OE	2	50
	HISE102	आधुनिक इतिहासातील सामाजिक आणि आर्थिक संकल्पना	OE	2	50
	OR				
	BA-लोकप्रशास पदवी शिक्षणक्रम (मानवविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा)				

	PADE101	शिवकालीन प्रशासन	OE	2	50
	PADE102	भारतीय प्रशासन	OE	2	50
	OR				
	Discipline: (School of Computer Science)				
3	CMPE001	Digital Literacy and Cyber Hygiene	OE	2	50
4	CMPE002	Python for Beginners	OE	2	50
	OR				
	Discipline: (School of Science)				
3	PHYE101	Physics of Daily Life	OE	2	50
4	PHYE102	Materials in Daily Life	OE	2	50
	OR				
3	CHEE101	Chemistry in Everyday Life	OE	2	50
4	CHEE102	Industrial Safety Management	OE	2	50
	OR				
3	MATE101	Mathematics for Competitive Exam-I	OE	2	50
4	MATE102	Logical Reasoning and Data Interpretation	OE	2	50
	OR				
3	BOTE101	Bio fertilizers	OE	2	50
4	BOTE102	Mushroom Culture Technology	OE	2	50
	OR				
3	ZOOE101	Vermicomposting Management	OE	2	50
4	ZOOE102	Sericulture Management	OE	2	50
	OR				
3	EVSE101	Biodiversity of India	OE	2	50
4	EVSE102	Futuristic Approach for Smart City	OE	2	50

Compulsory

05	COMV103	आर्थिक साक्षरता – I	VSC	2	50
06	COMS104	कार्यालयीन व्यवस्थापन – I	SEC	2	50
07	VCED101	भारतीय संविधानाची ओळख	VEC	2	50
08	AECL101	Listening and Speaking Skills	AEC	2	50

	Select any one IKS course from Basket				
09	IKSK101	भारतीय ज्ञान परंपरेतील कला आणि प्राचीन भाषा	IKS	2	50
09	IKSK102	भारतीय ज्ञान परंपरा: सामाजिकशास्त्रे	IKS	2	50
09	IKSK103	भारतीय ज्ञान परंपरा: आरोग्यशास्त्र	IKS	2	50
09	IKSK104	भारतीय ज्ञान परंपरेच्या अनुषंगाने विज्ञान आणि तंत्रज्ञान	IKS	2	50
09	IKSK105	भारतीय ज्ञान प्रणाली : सामान्य **(ऑनलाईन)**	IKS	2	50
	Select any one from Basket				
10	CCRX101	आरोग्य आणि निरोगी जीवन-I	CC	2	50
	CCRX102	योग शिक्षण –I	CC	2	50
	CCRX103	खेळ आणि शारीरिक क्षमता –I	CC	2	50
	CCRX104	सांस्कृतिक कृती-I	CC	2	50
	CCRX105	समाजसेवा-I	CC	2	50
	CCRX106	ललित/उपयोजित/दृश /सादरीकरण कला-I	CC	2	50
	Total Credit			**22**	**550**

(Major, OE-Open Elective Courses, VSC- Vocational Skill Courses, SEC- Skill Enhancement Courses, VEC- Value Education Courses, AEC- Ability Enhancement Courses, IKS- Indian Knowledge System and CC- Co-curriculum Courses)

Semester II

3.1Major/Minor (Compulsory)

Sr No	Course Code	Course Name		Credit	Marks
1	COMC106	Accounting and Financial Management – II	Major	4	100
2	COMC107	उद्योजकता आणि व्यवसाय विकास	Major	2	50
3	COMM108	व्यावसायिक अर्थशास्त्राची मुलतत्वे	Minor	2	50

Open Elective

	Select any two open elective courses from basket				
	BA-इतिहास पदवी शिक्षणक्रम (मानवविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा)				
	HISE103	भारतातील प्रबोधन चळवळ	OE	2	50
	HISE104	भारतातील समाजसुधारणेचा विचार आणि फलश्रुती	OE	2	50
	BA-लोकप्रशास पदवी शिक्षणक्रम (मानवविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा)				
	PADE103	भारतातील सनदी सेवा	OE	2	50
	PADE104	भारतातील प्रमुख संविधानिक आणि वैधानिक आयोग	OE	2	50
		Discipline:(School of Computer Science)			
04	CMPE003	Artificial Intelligence and Society	OE	2	50

05	CMPE004	Introduction to Data Analytics with Excel and Google Sheets	OE	2	50
		OR			
	Discipline: (School of Science)				
4	PHYE103	Renewable Energy for Daily Life	OE	2	50
5	PHYE104	Energy Audit	OE	2	50
	OR				
4	CHEE103	Pesticides Chemistry	OE	2	50
5	CHEE104	Food Safety Adulteration & Detection	OE	2	50
	OR				
4	MATE103	Mathematics for Competitive Exam-II	OE	2	50
5	MATE104	Statistics for Research	OE	2	50
	OR				
4	BOTE103	Nursery and Gardening	OE	2	50
5	BOTE104	Floriculture	OE	2	50
	OR				
4	ZOOE103	Poultry Management	OE	2	50
5	ZOOE104	Goat Farming	OE	2	50
	OR				
4	EVSE103	Environmental Economics	OE	2	50
5	EVSE104	Ecotourism	OE	2	50

(Compulsory)

06	COMV109	आर्थिक साक्षरता – II	VSC	2	50
07	COMS110	कार्यालयीन व्यवस्थापन – II	SEC	2	50
08	AECL102	Reading and Writing Skills	AEC	2	50
09	VECD102	पर्यावरण शिक्षण	VEC	2	50
	Select any one from Basket				
10	CCRX107	आरोग्य आणि निरोगी जीवन-II	CC	2	50
10	CCRX108	योग शिक्षण –II	CC	2	50
10	CCRX109	खेळ आणि शारीरिक क्षमता –II	CC	2	50
10	CCRX110	सांस्कृतिक कृती-II	CC	2	50
10	CCRX111	समाजसेवा-II	CC	2	50
10	CCRX112	ललित/उपयोजित/दृश /सादरीकरण कला-II	CC	2	50
	Total Credit			**22**	**550**

(Major, Minor, OE-Open Elective Courses, VSC- Vocational Skill Courses, SEC- Skill Enhancement Courses, AEC-Ability Enhancement Courses, VEC- Value Education Courses, and CC- Co-curriculum Courses)

Exist Option: Exit Option Award of UG Certificate in Major & minor of Commerce with 44 Credit & and 4 Credit core NSQF course/Internship with Certificate.

Second Year B.COM

4. Level 5.0 Semesters III

Major/Minor (Compulsory)

Sr. No.	Course Code	Course Name		Credit	Marks
01	COMC201	Accounting and Financial Management III	Major	4	100
02	COMC202	भारतातील पारंपारिक व्यवसाय पद्धती	Major	4	100
03	COMM203	व्यावसायिक अर्थशास्त्र –I	Minor	4	100

Open Elective

Select any one open elective courses from basket					
BA-इतिहास पदवी शिक्षणक्रम (मानवविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा)					
	HISE201	महाराष्ट्राची परिकल्पना	OE	2	50
	OR				
BA-लोकप्रशास पदवी शिक्षणक्रम (मानवविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा)					
	PADE201	मानवी हक्क प्रशासन	OE	2	50
		OR			
	Discipline: (School of Computer Science)				
04	CMPE005	Web Tools for Digital Communication	OE	2	50
	OR				
Discipline: (School of Science)					
04	PHYE201	Physics of Sound &Music	OE	2	50
	OR				
04	CHEE201	Fuel Chemistry	OE	2	50
	OR				
04	MATE201	Mathematics for Finance	OE	2	50
	OR				
04	BOTE201	Herbal Drug Technology	OE	2	50
	OR				
04	ZOOE201	Dairy Production & Management	OE	2	50
	OR				
04	EVSE201	Sustainable Development Goal &Society	OE	2	50

(Compulsory)

05	COMV204	पर्यटन व्यवस्थापन	VSC	2	50
06	AECL201 OR AECL203	(Select Any ONE) श्रवण आणि संभाषण कौशल्य (मराठी) OR श्रवण और संभाषण कौशल (हिंदी)	AEC	2	50
07	COMF205	क्षेत्रीय प्रकल्प	FP	2	50

	Select any one from Basket				
	CCRX201	आरोग्य आणि निरोगी जीवन-III	CC	2	50
	CCRX202	योग शिक्षण –III	CC	2	50
	CCRX203	खेळ आणि शारीरिक क्षमता –III	CC	2	50
	CCRX204	सांस्कृतिक कृती-III	CC	2	50
	CCRX205	समाजसेवा-III	CC	2	50
	CCRX206	ललित/उपयोजित/दृश /सादरीकरण कला-III	CC	2	50
	Total Credit			**22**	**550**

(Major, Minor, OE- Open Elective Courses, VSC- Vocational Skill Courses, AEC-Ability Enhancement Courses, FP- Field Project, CC- Co-curriculum Courses)

4.1 Semester IV

Sr. No.	Course Code	Course Name		Credit	Marks
01	COMC207	Accounting and Financial Management –IV	Major	4	100
02	COMC208	व्यवस्थापनाचे कार्य	Major	4	100
03	COMM209	व्यावसायिक अर्थशास्त्र –II	Minor	4	100

Select any one open elective courses from basket					
BA-इतिहास पदवी शिक्षणक्रम (मानवविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा)					
04	HISE202	छत्रपती शिवाजी महाराज आणि त्यांचा काळ	OE	2	50
BA-लोकप्रशास पदवी शिक्षणक्रम (मानवविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा)					
04	PADE202	माहितीचा अधिकार: स्वरूप आणि कार्यपद्धती	OE	2	50
		Discipline: (School of Computer Science)			
04	CMPE006 OR CMPE007	Introduction to Digital Marketing and Analytics **OR** Work Life Balance	OE	2	50
	OR				
Discipline: (School of Science)					
04	PHYE202	Physician Sports	OE	2	50
	OR				
04	CHEE202	Chemistry of Cosmetics	OE	2	50
	OR				
04	MATE202	Basics of Actuarial Science			
	OR				
04	BOTE202	Sustainable Agriculture	OE	2	50
	OR				

04	ZOOE202	Nutrition, Health and Hygiene	OE	2	50
		OR			
		Discipline: Environmental Science(School of Science)			
04	EVSE202	Environmental Law	OE	2	50

05	COMV210	मॉल व्यवस्थापन	VSC	2	50
06	AECL202 OR AECL204	वाचन आणि लेखन कौशल्ये (मराठी) OR पठन और लेखन कौशल	AEC	2	50
07	COMF211	क्षेत्रीय प्रकल्प	FP	2	50
08	**Select any one from Basket**				
	CCRX207	आरोग्य आणि निरोगी जीवन-IV	CC	2	50
	CCRX208	योग शिक्षण –IV	CC	2	50
	CCRX209	खेळ आणि शारीरिक क्षमता –IV	CC	2	50
	CCRX210	सांस्कृतिक कृती-IV	CC	2	50
	CCRX211	समाजसेवा-IV	CC	2	50
	CCRX212	ललित/उपयोजित/दृश /सादरीकरण कला-IV	CC	2	50
	Total Credit			**22**	**550**

Exist Option: Exit option Award of UG diploma in Major & Minor of Commerce with 88 Credits and an additional 4credit core NSQF course/Internship with Certificate

(Major, Minor, OE- Open Elective Courses, VSC- Vocational Skill Courses, AEC-Ability Enhancement Courses, FP- Field Project, CC- Co-curriculum Courses)

Third Year B.COM

5.1 Level 5.5 Semester V

Sr. No.	Course Code	Course Name		Credit	Marks
01	COMC301	Accounting and Financial Management – V	Major	4	100
02	COMC302	व्यवस्थापन:उत्पादन आणि वित्त	Major	4	100
03	COMC303	मूल्य शिक्षण	Major	2	50
04	COME304 OR COME305	**Select Any one** Cost Accounting-I **OR** निर्यात विपणन-I	**Elective**	4	100
05	COMM306	व्यावसायिक अर्थशास्त्र -*III*	Minor	4	100
06	COMV307	डीजीटल मार्केटिंग	VSC	2	50

07	COMF308	क्षेत्रीय प्रकल्प	FP	2	50
	Total			22	550

(Major, Minor, E- Elective Courses, VSC- Vocational Skill Courses, FP- Field Project)

Semester VI

Sr. No.	Course Code	Course Name		Credit	Marks
01	COMC309	Accounting and Financial Management –VI	Major	4	100
02	COMC310	संघटनात्मक वर्तन	Major	4	100
03	COMC311	सायबर सुरक्षा	Major	2	50
04	COME312 OR COME313	**Select Any one (Elective)** Cost Accounting-II **OR** निर्यात विपणन -II	Elective	4	100
05	COMM314	व्यावसायिक अर्थशास्त्र -IV	Minor		100
06	COMO315	OJT/Internship	OJT	4	100
	Total			22	550

Exist Option: Awarded UG Degree of B.COM of 132 credits
(Major, Elective, Minor, OJT-On Job Training)

महत्वाच्या सूचना:

1. Open Elective अभ्यासक्रम हे आंतर विद्याशाखीय अभ्यासक्रम आहेत , जे विद्यार्थ्यां ना उपलब्ध करून दिलेल्या Basket मधून निवडणे आवश्यक आहे. Open Elective अभ्यासक्र माची सर्व पाठ्यपुस्तके फक्त ई-बुक स्वरुपात विद्यार्थ्यासाठी विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात येतील.
2. सह-पाठ्यक्रम अभ्यासक्रम (Co-curriculum courses - CC), क्षेत्रीय प्रकल्प (Field Project - FP) आणि ऑन-जॉब ट्रेनिंग (On Job Training - OJT) यासंबंधीचे सविस्तर मार्गदर्शक त त्वे विद्यापीठाच्या अधिकृत संकेतस्थळावर स्वतंत्रपणे प्रसिद्ध करण्यात येतील. विद्यार्थ्यांनी हे मार्गदर्शक त त्वे आणि अन्य सूचना वेळोवेळी पाहण्यासाठी संकेतस्थळ नियमितपणे तपासावे.
3. प्रथम वर्ष , व दुसरे वर्ष पूर्ण केल्यानंतर एक्झिट घेतल्यास , कॉमर्स प्रमाणपत्र , किंवा डिप्लोमा प्रमाणपत्र घे ण्यासाठी विद्यापीठाच्या नियमांनुसार अतिरिक्त नाममात्र शुल्क लागू हो तील.
4. प्रत्येक सत्रामध्ये विद्यार्थीसाठी उपलब्ध असलेल्या ओपन इलेक्टिव्ह (OE) अभ्यासक्रमांच्या समूहामधून कोणताही एक अभ्यासक्रम निवडू शकतो .
5. विद्यार्थ्यां ने जर एका सत्रामध्ये मराठी किंवा हिंदी या अभ्यासक्रमापैकी जो ॲबिलिटी एन्हान्समेंट कोर्स (Ability Enhancement Courses) निवड ला असेल तर पुढील सत्रामध्ये तोच अभ्यासक्रम निवडावा.

५.२ अध्ययन पद्धती

ज्या विद्यार्थ्यांना दररोज महाविद्यालयात जाऊन शिक्षण घेता येत नाही ; तसेच अध्ययन करण्यासाठी

पूर्ण वेळ देता येत नाही , अशा विद्यार्थ्यांसाठी मुक्त विद्यापीठाने स्वतंत्रपणे अध्ययन पद्धती विकसित केली आहे. त्यात पुढील घटकांचा समावेश आहे.

- स्वयं-अध्ययनाधिष्ठित पाठ्यपुस्तके.
- तज्ज्ञ प्राध्यापकांचे संपर्कसत्रात मार्गदर्शन.
- अध्ययन कालांतर्गत मूल्यमापनाची सोय.
- आवश्यक तेथे प्रात्यक्षिकांची संधी.
- आभासी वर्ग (Virtual Class Room)

या अध्ययन पद्धतीत विद्यार्थ्यांना केवळ अभ्यासक्रमाचा तपशील न देता , त्यावरील अध्ययन साहित्य विद्यापीठाच्या www. ycmou.digitaluniversity.ac तसेच www.ycmou.ac.in या संकेतस्थळावर pdf स्वरूपात उपलब्ध आहेत. विद्यार्थ्यांनी याचा वापर करावा तसेच विद्यार्थ्यांना पुस्तकांचा संचही देण्यात येतो. प्रवेश शुल्कातच ही अध्ययन पुस्तके देण्यात येतात व ती विद्यार्थ्याला स्वतःकडे कायम ठेवता येतात. ही स्वयं-अध्ययन पुस्तके अन्य पाठ्यपुस्तकांपेक्षा निराळ्या पद्धतीने लिहिलेली असतात. ह्या पाठ्यपुस्तकात एका वाचनात समजावून घेता येईल अशा प्रकारे विषयांची छोट्या छोट्या घटकांत विभागणी केलेली असते. उदाहरणार्थ , आलेख ,उदाहरणे , चित्रे, इत्यादींच्या साहाय्याने विषयांची मांडणी सुबोधपणे करण्यात येते. ह्या पुस्तकांची छपाई विद्यार्थ्यांचे अध्ययन सुलभपणे व्हावे या दृष्टीने करण्यात आलेली असते. पाठ्यांशाखाली काही प्रश्न दिलेले असतात , तो तो भाग वाचून झाल्यावर हे प्रश्न विद्यार्थ्यान सोडविल्यास तो भाग आपल्याला कितपत समजला ह्याचा विद्यार्थ्याला स्वतःलाच पडताळा घेता येतो. जर विद्यार्थ्याला काही प्रश्न सोडविता आले नाहीत , तर विद्यार्थ्याने तो भाग पुन्हा वाचून उत्तरे मिळवावयाची असतात. एवढे करूनही काही प्रश्नांची उत्तरे मिळू शकले नाहीत तर ते प्रश्न नोंदवून ठेवावेत व अभ्यासकेंद्रावरील संपर्कसत्रात मार्गदर्शक प्राध्यापकांशी (संमंत्रक Counselor) चर्चा करून त्याची उत्तरे मिळविता येतात.

विद्यार्थ्याला आपल्या सोईच्या ठिकाणचे अभ्यासकेंद्र निवडता येते. या अभ्यासकेंद्रावर प्रत्येक अभ्यासक्रमासाठी सामान्यतः सुटीच्या दिवशी संपर्कसत्रे घेण्यात येतात. त्या त्या विषयातील तज्ज्ञ मार्गदर्शक ह्या संपर्कसत्रात विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करतात. मात्र हे मार्गदर्शन केवळ व्याख्यानांच्या स्वरूपाचे असत नाही. मार्गदर्शकाकडून विद्यार्थ्यांच्या प्रश्नांची / शंकांची उत्तरे मिळविणे , कठीण विषयावर चर्चा-परिसंवाद घडवून आणणे , अंतर्गत मूल्यमापनाच्या माध्यमांतून आपल्या प्रगतीविषयी विद्यार्थ्याला माहिती घेता येते. म्हणून संपर्कसत्रांना विद्यार्थ्यांनी उपस्थित राहावे.

विद्यार्थ्याने वरील सर्व अध्ययन सुविधांचा जास्तीत जास्त उपयोग करून घेऊन स्वतःची अभ्यासपद्धती तयार करावी. आपल्याला मिळणारा वेळ लक्षात घेऊन मिळणाऱ्या वेळेचा नियोजनपूर्वक उपयोग करावा. केवळ पाठांतराद्वारे केलेला अभ्यास हा खरा अभ्यास नसून विषयाचेसुस्पष्ट आकलन होणे व त्याचा योग्य ठिकाणी उपयोग करता येणे हे चांगल्या अभ्यासपद्धतीचे मर्म आहे. त्यामुळे प्रात्यक्षिके व सराव यांवर भर देऊन विद्यार्थ्याने अभ्यास करावा अशी अपेक्षा आहे.

५.३ श्रेयांक

प्रत्येक अभ्यासक्रमास विशिष्ट **क्रेडिट गुणांचे मूल्य** दिले जाते. **क्रेडिट गुण** म्हणजे त्या विशिष्ट युनिटचा (पुस्तकातील किंवा अभ्यासक्रमातील) अभ्यास करण्यासाठी आवश्यक असलेला **अभ्यासाचा कालावधी** .

सामान्यतः, **१ क्रेडिट गुण = सुमारे ३० तासांच्या अध्ययनाशी समतुल्य** मानला जातो. हे अध्ययन तास म्हणजे — वाचन, टिपण लिहिणे , व्याख्याने ऐकणे , चर्चांमध्ये भाग घेणे , ऑडिओ ऐकणे, विशेष तयार केलेली व्हिडिओ क्लिप्स पाहणे इत्यादीसाठी लागणारा वेळ.

बॅचलर ऑफ कॉमर्स (B.Com) ही पदवी पूर्ण करण्यासाठी विद्यार्थ्यांना एकूण १३२ क्रेडिट गुण प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

५.४ प्रवेश पात्रता

खालीलपैकी कोणतीही एक पात्रता पूर्ण असणाऱ्या व्यक्ती :

1. य.च.म.मुक्त विद्यापीठ पूर्वतयारी शिक्षणक्रम उत्तीर्ण व 1 जुलै रोजी वय वर्षे 21 पूर्ण असणे आवश्यक आहे.
2. महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळाची इयत्ता बारावी (एच.एस.सी.) किंवा इतर राज्यांतील 12 वी समकक्ष परीक्षा उत्तीर्ण.
3. 1975 पूर्वीची माध्यमिक शालांत परीक्षा (11 वी) उत्तीर्ण.
4. एस.एस.सी. उत्तीर्ण झाल्यानंतर सलग किमान 2 वर्षे मुदतीचा सरकारमान्य पदविका शिक्षणक्रम उत्तीर्ण. उदाहरणार्थ , डी.सी.ई , डी.एम.ई. , डी.ई.ई. , डी. फार्म , डेअरी टेक. , टी.डी. , ए.टी.डी. , एन.सी.टी.व्ही.टी. , आय.टी.आय. , एम.सी.व्ही.सी.
5. AIU ने वेळोवेळी मान्यता दिलेल्या विविध boards च्या एच.एस.सी. किंवा समकक्ष पदवी प्राप्त असलेले सर्व विद्यार्थी.

विशेष सूचना

(1) प्रवेश-अर्जासोबत खालील कागदपत्रे जोडणे अत्यंत आवश्यक आहे.

- शाळा सोडल्याच्या दाखल्याची प्रमाणित सत्यप्रत (Attestedphoto copy)
- शैक्षणिक पात्रतेबाबतच्या (Attested photo copy) गुण-पत्रकांच्या प्रमाणित सत्यप्रती.

(2) विद्यार्थ्यांनी प्रवेश अर्जासोबत कोणत्याही प्रमाणपत्राची मूळ प्रत जोडू नये. जोडल्यास विद्यापीठ सदर प्रत/प्रती परत पाठविणार नाही व या संदर्भात पत्रव्यवहार केला जाणार नाही.

६. मूल्यमापन प्रक्रिया

६.१ मूल्यमापन नमुना

या अभ्यासक्रमाचे मूल्यांकन पुढीलप्रमाणे घटकांवर आधारित असते:

१०० गुणांच्या मुख्य सिद्धांत अभ्यासक्रमासाठी , मूल्यांकनात पुढीलप्रमाणे गुणांचे विभाजन असते —

- **अंतिम मूल्यमापन (सत्रअंतिम परीक्षा — EE): ७० गुण**
- **अंतर्गत मूल्यमापन (गृहपाठ — CA): ३० गुण**

अंतिम मूल्यमापन (End Examination) व अंतर्गत मूल्यमापन (Continuous Assessment) या दोन्ही घटकांमध्ये विद्यार्थ्यांनी किमान ४०% गुण मिळवणे आवश्यक आहे . गृहपाठामध्ये मिळवलेले गुण गुणपत्रकात स्वतंत्रपणे दर्शवले जातील .

(A) अंतर्गत मूल्यमापन (सतत मूल्यमापन - गृहपाठ): ३० गुण

विद्यापीठ आपल्या अधिकृत संकेतस्थळावर http://ycmou.digitaluniversity.ac गृहपाठाचे प्रश्न अपलोड करेल. विद्यार्थी ने हे प्रश्न संकेतस्थळावरून डाउनलोड करावेत.

विद्यार्थ्यांनी स्वहस्ताक्षरित गृहपाठ स्वच्छरित्या लिहून , सॉफ्ट कॉपी स्वरूपात विद्यापीठाच्या गृहपाठ सादर करण्याच्या पोर्टलवर विद्यापीठाने घोषित केलेल्या वेळापत्रकानुसार सादर करावेत.

विद्यार्थ्यांनी नियमितपणे विद्यापीठाच्या सूचना व मार्गदर्शक तत्त्वांचे पालन करावे आणि आपले लर्नर सपोर्ट सेंटरशी संपर्कात राहून वेळेत गृहपाठ सादर करावेत . प्रत्येक अभ्यासक्रमासाठी गृहपाठ त्या शैक्षणिक वर्षाच्या सत्रातच निश्चित तारखांपूर्वी पूर्ण करणे अनिवार्य आहे.

प्रकल्प कार्य / प्रात्यक्षिक / मौखिक परीक्षा (Viva-Voce):

या घटकांचे मूल्यांकन प्रकल्प कार्य / प्रात्यक्षिक / मौखिक परीक्षा किंवा अभ्यासक्रमाच्या स्वरूपानुसार या सर्व घटकांच्या संयोजनावर आधारित असेल.

३.२ सत्र अंतिम परीक्षा (End Examination — EE): ७० गुण

शिकवणी कालावधी संपल्यानंतर घेण्यात येणारी परीक्षा म्हणजे अंतिम परीक्षा होय.

- **४ क्रेडिट अभ्यासक्रमासाठी — ७० गुण**
- **२ क्रेडिट अभ्यासक्रमासाठी — ३५ गुण**

विद्यापीठ ही परीक्षा **पूर्वनिश्चित वेळापत्रकानुसार** घेते. प्रत्येक अभ्यासक्रमात विद्यार्थ्यांनी **किमान ४०% गुण मिळवणे आवश्यक** आहे.

मूल्यमापन नमुना

घटक (Components)	क्रेडिट्स ची संख्या (Number of Credits)	विद्यापीठ मूल्यांकन (University Assessment)	सतत मूल्यांकन (Continuous Assessment)	एकूण गुण (Total Marks)	उत्तीर्ण होण्यासाठी आवश्यक गुण (Passing Marks)
सिद्धांत (Theory)	4 श्रेयांक	70 गुण	30 गुण	100 गुण	विद्यापीठ मूल्यांकन व सतत मूल्यांकन यामध्ये स्वतंत्रपणे किमान 40% गुण मिळवणे आवश्यक आहे.
	2 श्रेयांक	35 गुण	15 गुण	50 गुण	
फील्ड प्रकल्प (Field Project/OJT)	4 श्रेयांक	50 गुण	50 गुण	100 गुण	
संशोधन प्रकल्प (Research Project)	4 श्रेयांक	50 गुण	50 गुण	100 गुण	

उत्तीर्ण होण्याचे निकष (Passing Criteria)

विद्यार्थ्याने प्रत्येक अभ्यासक्रमाच्या प्रत्येक घटकात **किमान ४०% गुण** मिळवणे आवश्यक आहे , तेव्हाच तो अभ्यासक्रम **उत्तीर्ण** मानला जाईल.

फील्ड प्रोजेक्टचे सविस्तर मूल्यांकन संरचना

घटक (Module)	युनिट (Unit)	गुणांचे वाटप टक्केवारीने (%)
१	समाजाची मूलभूत रचना , समस्या क्षेत्राची प्रमुख व्याख्या , प्राथमिक माहितीचे विश्लेषण	३०%
२	वर्गखोलीत केलेले कार्य , पत्रव्यवहार , फॉरमॅट्स , संवाद व समन्वय	१०%
३	फील्डवर केलेले काम व माहिती संकलन	३०%
४	विश्लेषण व अहवाल लेखन	२०%
५	समुदायास फीडबॅक देणे	१०%
एकूण		**१००%**

ओजेटी (On Job Training - OJT) चे सविस्तर मूल्यांकन संरचना

अनु.क्र.	घटक (Component)	गुणांचे वाटप टक्केवारीने (%)
१	प्रत्यक्ष काम/जबाबदाऱ्या	३०%
२	कामाचा अहवाल (Work Report)	३०%
३	उपस्थिती (Attendance): • ९०% किंवा अधिक: **२०%** • ७०% ते ८९%: **१५%** • ५०% ते ६९%: **१०%** ५०% पेक्षा कमी: **०%**	२०%
४	मौखिक परीक्षा (Viva Voce) |	२०%
	एकूण	१००%

विद्यार्थ्याचा अंतिम निकाल सर्व शैक्षणिक वर्षांतील अभ्यासक्रमातील गुणांचा विचार करून खालील आधारांवर जाहीर केला जाईल :

(A) क्रेडिट बेस्ड सेमेस्टर सिस्टम (CBSS): अभ्यासक्रमाच्या CBSS प्रणालीअंतर्गत पदवी, डिप्लोमा किंवा प्रमाणपत्र देण्यासाठी आवश्यकतेची अट विद्यार्थ्यांनी पूर्ण केलेल्या श्रेयांकाच्याच्या संख्येच्या आधारावर निश्चित केली जाते.

(B) क्रेडिट पॉइंट (Credit Point): ग्रेड पॉइंट व संबंधित अभ्यासक्रमाचे श्रेयांक यांच्या गुणाकारावर आधारित असते.

(C) क्रेडिट (Credit): क्रेडिट ही अभ्यासक्रम मोजण्याचे एकक आहे. यावरून प्रत्येक आठवड्यात किती तास शिकवणी लागेल हे ठरते. एका श्रेयांकासाठी सुमारे ३० तासांचे अध्ययन अपेक्षित असते.

(D) एकत्रित श्रेणी बिंदू सरासरी (Cumulative Grade Point Average – CGPA): CGPA हे विद्यार्थ्याच्या सर्व सेमिस्टरमधील एकत्रित शैक्षणिक कामगिरीचे प्रमाण दर्शवते.

ही सरासरी म्हणजे विद्यार्थ्याने सर्व अभ्यासक्रमांमध्ये मिळवलेले एकूण क्रेडिट पॉइंट्स आणि सर्व अभ्यासक्रमांचे एकूण श्रेयांक यांचे गुणोत्तर होय. CGPA दोन दशांशांपर्यंत (two decimal places) व्यक्त केला जातो.

(E) ग्रेड पॉइंट (Grade Point): प्रत्येक लेटर ग्रेडला १०-बिंदूंच्या (10-point) शृंखलेतील एक संख्यात्मक मूल्य (numerical weight) दिले जाते, त्यालाच ग्रेड पॉइंट म्हणतात.

(F) लेटर ग्रेड (Letter Grade): हे एखाद्या अभ्यासक्रमातील विद्यार्थ्याच्या **कामगिरीचे निदर्शक** आहे. गुणांचे मूल्यांकन **O, A+, A, B+, B, C, P आणि F** या **अक्षरी ग्रेडच्या स्वरूपात** केले जाते. UGC कडून **१०-बिंदूंच्या ग्रेडिंग प्रणालीची शिफारस करण्यात** आलेली असून, त्यासाठी खालीलप्रमाणे **लेटर ग्रेड व त्यांचे ग्रेड पॉइंट्स** वापरले जातात.

100 पैकी मिळालेले गुण (Marks Obtained)	ग्रेड पॉइंट्स (Grade Points)	सेमेस्टर GPA / प्रोग्राम CGPA	टक्केवारी (%)	अक्षरी चिन्ह / ग्रेड (Letter Grade)
90 – 100	10	9.00 – 10.00	90.0 – 100	O (उत्कृष्ट- Outstanding)
80 – 89.99	9	8.00 – <9.00	80.0 – <90	A+ (उत्कृष्ट -Excellent)
70 – 79.99	8	7.00 – <8.00	70.0 – <80	A (खूप चांगले - Very Good)
60 – 69.99	7	6.00 – <7.00	60.0 – <70	B+ (चांगले - Good)
55 – 59.99	6	5.50 – <6.00	55.0 – <60	B (साधारण चांगले - Above Average)
50 – 54.99	5	5.00 – <5.50	50.0 – <55	C (सरासरी- Average)
40 – 49.99	4	4.00 – <5.00	40.0 – <50	P (पास - Pass)
0 – 39.99	0	खाली 4.00	40 पेक्षा कमी	F (नापास - Fail)
अनुपस्थित	—	—	—	AB (अनुपस्थित - Absent)

(G) सेमेस्टर ग्रेड पॉइंट सरासरी (SGPA):

SGPA म्हणजे एखाद्या सेमेस्टरमध्ये विद्यार्थ्याने केलेल्या अभ्यासाचे कार्यप्रदर्शन मोजण्याचे प्रमाण होय. हे त्या सेमेस्टरमध्ये विद्यार्थ्याने नोंदणी केलेल्या अभ्यासक्रमांमध्ये मिळवलेल्या एकूण क्रेडिट पॉइंट्सचा योग आणि त्या सेमेस्टरमध्ये घेतलेल्या एकूण क्रेडिट्सच्या योगाचे गुणोत्तर असते.SGPA दोन दशांशांपर्यंत (two decimal places) व्यक्त केला जातो.

(H) सेमेस्टर: प्रत्येक सेमेस्टरमध्ये १५ ते १८ आठवड्यांचे शैक्षणिक कार्य असते, जे ९० प्रत्यक्ष अध्यापन दिवसांइतके असते.

(I) ट्रान्सक्रिप्ट / ग्रेड कार्ड / प्रमाणपत्र: प्रत्येक सेमेस्टरनंतर नोंदणीकृत विद्यार्थ्यांना त्यांच्या मिळवलेल्या ग्रेड्सच्या आधारे ग्रेड प्रमाणपत्र (Grade Certificate) दिले जाते.या प्रमाणपत्रात अभ्यासक्रमाची माहिती (कोड , नाव, क्रेडिट्स, प्राप्त ग्रेड) आणि त्या सेमेस्टरचा SGPA व त्या सेमिस्टरपर्यंत मिळवलेला CGPA नमूद केलेला असतो.

(J) सर्व जनरल निवड अभ्यासक्रम (Generic Electives) हे सैद्धांतिक असतील: हे अभ्यासक्रम ऑनलाइन पद्धतीने शिकवले जातील. अशा अभ्यासक्रमांचे मूल्यांकन ऑनलाइन आणि ऑन-डिमांड पद्धतीने घेतले जाईल.

(K) विद्यार्थ्यांच्या परीक्षेतील कामगिरीचे मूल्यांकन करताना: सत्रीय, मध्यम-कालीन व अंतिम सेमिस्टर परीक्षा अशा विविध टप्प्यांवर घेतलेल्या परीक्षांच्या आधारे संख्यात्मक गुण (Marks) दिले जातील. हे गुण योग्य लेटर ग्रेडमध्ये (Letter Grade) रूपांतरित केले जातील. गुणांमध्ये असणाऱ्या फरक टाळण्यासाठी UGC च्या शिफारशींचे पालन केले जाईल. क्रेडिट बेस्ड सेमेस्टर सिस्टमअंतर्गत खालील प्रणाली राबवली जाईल.

(L) ग्रेडिंग प्रणाली:

i. परीक्षार्थ्यांचे मूल्यांकन संबंधित अभ्यासक्रमासाठीच्या आंतरिक मूल्यांकन आणि अंतिम परीक्षेनुसार केले जाईल. सर्व गुण एकत्रित करून १० पॉइंट्स स्केलवर (Grade Point Scale) त्याचे प्रमाणबद्ध (Prorate) रूपांतरण केले जाईल. उदाहरणार्थ, जर एखाद्या विद्यार्थ्याने एकूण १०० गुणांपैकी ४६ गुण मिळवले, तर त्याला C (Average) ग्रेड व ५ ग्रेड पॉइंट्स मिळतील.

ii. ज्या विद्यार्थ्याला F ग्रेड मिळेल, त्याला नापास मानले जाईल व त्याला परीक्षा पुन्हा द्यावी लागेल.

iii. Non-credit अभ्यासक्रमांमध्ये लेटर ग्रेडच्या ऐवजी 'संतोषजनक' (Satisfactory) किंवा 'असंतोषजनक' (Unsatisfactory) असा उल्लेख केला जाईल. हे SGPA किंवा CGPA च्या गणनेत समाविष्ट केले जाणार नाहीत.

iv. पदव्याकरिता पात्रता ठरवताना , विद्यापीठे AICTE, MCI, BCI, NCTE यांसारख्या अधिकृत व्यावसायिक परिषदा दिलेल्या शिफारशींचा विचार करून पास होण्याकरिता आवश्यक ग्रेड, टक्केवारी किंवा CGPA निश्चित करू शकतात.

SGPA आणि CGPA चे संकलन (Computation of SGPA and CGPA),SGPA (Semester Grade Point Average) आणि CGPA (Cumulative Grade Point Average) मोजण्यासाठी खालील पद्धत वापरली जाते:

(i) SGPA मोजण्याची सूत्र पद्धत:

SGPA म्हणजे एखाद्या विद्यार्थ्याने एखाद्या सेमेस्टरमध्ये घेतलेल्या सर्व अभ्यासक्रमांमध्ये मिळवलेल्या (क्रेडिट्स × ग्रेड पॉइंट्स) चा एकूण योग आणि त्या अभ्यासक्रमांचे एकूण क्रेडिट्स यांचे गुणोत्तर.

सूत्र:

$$SGPA\ (Si) = \sum(Ci \times Gi) / \sum Ci$$

जिथे:

- Ci = i व्या अभ्यासक्रमाचे क्रेडिट्स
- Gi = i व्या अभ्यासक्रमामध्ये मिळवलेला ग्रेड पॉइंट

उदाहरण: SGPA मोजण्याचे उदाहरण

अभ्यासक्रम	क्रेडिट्स (Ci)	ग्रेड	ग्रेड पॉइंट (Gi)	क्रेडिट पॉइंट (Ci × Gi)
Course 1	3	A	8	3 × 8 = 24
Course 2	4	B+	7	4 × 7 = 28
Course 3	3	B	6	3 × 6 = 18
Course 4	3	O	10	3 × 10 = 30

Course 5	3	C	5	3 × 5 = 15
Course 6	4	B	6	4 × 6 = 24

एकूण क्रेडिट्स = 20

एकूण क्रेडिट पॉइंट्स = 139

तर, SGPA = 139 / 20 = 6.95

अर्थात, विद्यार्थ्याचा SGPA = 6.95

CGPA चे उदाहरण (Illustration for CGPA) – मराठीत

(1) CGPA मोजण्याची पद्धत:

CGPA (Cumulative Grade Point Average) देखील SGPA प्रमाणेच मोजले जाते , पण ते संपूर्ण अभ्यासक्रमात विद्यार्थ्याने सर्व सेमिस्टर्समध्ये केलेल्या अभ्यासक्रमांच्या आधारे मोजले जाते.

सूत्र:

$$CGPA = \sum(Ci \times Si) / \sum Ci$$

जिथे:

- Si = i व्या सेमिस्टरचा SGPA
- Ci = i व्या सेमिस्टरमधील एकूण क्रेडिट्स

(2) SGPA आणि CGPA हे दोन्ही 2 दशांश स्थानी (decimal points) पर्यंत राऊंड करून ट्रान्सक्रिप्टवर दर्शविले जातील.

उदाहरण:

सेमिस्टर	क्रेडिट्स (Ci)	SGPA (Si)
Semester I	21	6.9
Semester II	22	7.8
Semester III	25	5.6
Semester IV	26	6.0
Semester V	26	6.3
Semester VI	26	8.0

म्हणून, CGPA = (21×6.9 + 22×7.8 + 25×5.6 + 26×6.0 + 26×6.3 + 26×8.0) ÷ (21+22+25+26+26+26)

CGPA = 6.78

(3) ट्रान्सक्रिप्ट (प्रमाणपत्राचा नमुना):

वरील ग्रेड्स , ग्रेड पॉइंट्स , SGPA आणि CGPA यावर आधारित , विद्यापीठ विद्यार्थ्याला प्रत्येक सेमिस्टरसाठी ट्रान्सक्रिप्ट (ग्रेड कार्ड) आणि सर्व सेमिस्टरचा एकत्रित ट्रान्सक्रिप्ट देईल.

(4) पदवी प्रदान (Award of Degree):

सर्व वर्षांतील अभ्यासक्रम यशस्वीरित्या पूर्ण केल्यावर , पुढील पदवी समारंभात प्रत्यक्ष किंवा अनुपस्थितीत पदवी प्रदान केली जाईल.

७.शिक्षणक्रम शुल्क

७.१ बी.कॉम प्रथम वर्ष प्रथम वर्ष एकूण शिक्षणक्रम शुल्क रु.३३०८(तीन हजार तीनशे आठ रुपये मात्र) त्याची विगतवारी पुढीलप्रमाणे:

विद्यापीठ शुल्क **अभ्यासकेंद्र शुल्क**	**रु. 2753=00** **रु. 555=00**
एकूणशिक्षण क्रम शुल्क	रु. 3308=00

संवैधानिक शुल्क (Mandatory Fees)

अ.क्र.	शुल्काचे शीर्षक	शुल्क रु.
1	नोंदणी शुल्क	200-00
2	माहितीपुस्तिका शुल्क	50=00
3	पात्रता शुल्क	100=00
4	ओळखपत्र	10=00
5	ई-सुविधा / ई-सर्विसेस शुल्क	70=00
6	कुलपती ऑफीस इव्हेण्ट शुल्क	38=00
7	स्पोर्ट शुल्क	50=00
8	डी एसडब्लू शुल्क	50=00
9	आपत्ती व्यवस्थापन शुल्क	10=00
10	ग्रंथालय शुल्क	10=00
11	एन. एस. एस. शुल्क	10=00
12	संवाद शुल्क	10=00
13	विद्यार्थी विमा शुल्क	20=00
	एकुण शुल्क	628=00

ब) प्रथम वर्ष शुल्क

शिक्षण शुल्क (Tuition Fees) 1600=00
परीक्षा शुल्क 1080=00

संवैधानिक शुल्क	628= 00
एकूण शुल्क रुपये	3308-00

शुल्क भरण्यासंबंधी सूचना

विद्यार्थ्यांनी अभ्यासकेंद्रावर कोणतेही शुल्क जमा करावयाचे नाही. एकूण शिक्षणक्रम शुल्क रु. 3308/- विद्यार्थ्यांनी ऑनलाईन पद्धतीने विद्यापीठाच्या अधिकृत बँक खात्यात जमा करावयाचे आहे. ऑनलाईन पद्धतीशिवाय अन्य कोणत्याही पद्धतीने रक्कम स्वीकारली जाणार नाही.

महत्त्वची सूचना :

1. विद्यापीठाच्या धोरणात्मक निर्णयानुसार अंध व तृतीय पंथी विद्यार्थी तसेच आत्महत्याग्रस्त शेतकऱ्याचे पाल्य यांना नाममात्र नोंदणीशुल्क रु.200-/ भरून प्रवेश घेता येईल.
2. विद्यापीठाच्या धोरणात्मक निर्णयानुसार संबंधित शिक्षणक्रमाच्या द्वितीय वर्ष तसेच तृतीय वर्षाचे शुल्क जाहीर करण्यात येईल.

पुनः परीक्षार्थीसाठी सूचना

जे विद्यार्थी एका किंवा अनेक विषयात अनुउत्तीर्ण / अनुउपास्थित राहिल्यास त्यांना पुढील सत्रांत पुन:परीक्षार्थी अर्ज व शुल्क भरून विषय उत्तीर्ण करता येतील. सदर शुल्क खालीलप्रमाणे:

अ.क्र	तपशील	शिक्षणक्रम शुल्क
१	प्रमाणपत्र/पदविका/पदवी (व्यावसायिक/तांत्रिक/सायन्स वगळून)	रु. १८० प्रती पेपर
२	पदव्युत्तर पदवी आणि सर्व शिक्षणक्रम पदवी व्यावसायिक/तांत्रिक/सायन्सचे सर्व शिक्षणक्रम लेखी परीक्षा	रु. २०० प्रती पेपर
३	प्रात्यक्षिक / मौखिक परीक्षा (viva-voce) प्रात्यक्षिक / स्टुडीओ वर्क / टर्म वर्क- प्रकल्प / मौखिक -	 रु .२२० रु. ३००
४	मार्कशीट शुल्क	रु. १००
५	विलंभ शुल्क	रु१००.
६	अतिविलंभ शुल्क	रु. ५००

सुचना : सदर परीक्षा पुनःपरीक्षा शुल्कात विद्यापीठाच्या निर्णयानुसार बदल होऊ शकतो.

८. Academic Bank of Credits ID तयार करण्याबाबतची सूचना

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण नुसार आपणास 2020 Academic Bank of Credits ID तयार करणे अनिवार्य आहे .

आपणास Academic Bank of Credit ID तयार करणे अनिवार्य आहे. आपण प्राप्त केलेले प्रमाणपत्र, पदविका, पदवीची माहिती Digi Locker(ABC-NAD) वर भरावी लागणार आहे. त्याशिवाय इतर अभ्यासक्रमासाठी क्रेडीट ट्रान्सफर करता येणार नाही. आपणास Academic Bank of Credits ID नोंदणी http://www.abc.gov.in या पोर्टलवर करता येईल किंवा आपल्या विद्यापीठाच्या www.ycmou.ac.in या बटनाला किल्क करा. यातील Academic Bank of Credits ID वर किल्क केल्यानंतर Academic Bank of Credits ID तयार करण्यासंबंधीत माहिती व PPT सादरीकरण आपणास वेबसाईटवर उपलब्ध केलेले आहे.

महत्वाची सूचना -1 : प्रथम वर्षाला प्रवेशीतझालेल्या सर्व विद्यार्थ्यांना छापील अध्ययन साहित्य परिक्षेपूर्वीच आपापल्या अभ्यास केंद्रावरून घेऊन जावे. निकाल जाहीर झाल्यानंतर अध्ययन साहित्य नेलेले नसल्यास त्यावर विद्यार्थ्याचा हक्क असणार नाही.

सूचना : २-यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठात प्रवेशघेणाऱ्या अनुसूचित जाती (SC), अनुसूचित जमाती (ST), इतर मागासवर्ग (OBC), विमुक्त जाती व भटक्या जमाती (VJNT), विशेष मागास प्रवर्ग (SBC) व आर्थिक दुर्बल घटक (EWS) या प्रवर्गातील घटकातील विद्यार्थ्यांना शासनाच्या/Post Matric Scholarship Schemes (शिष्यवृत्ती योजना) लागू आहेत. शिष्यवृत्ती संदर्भात सविस्तर माहिती विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर शिष्यवृत्ती **Tab** मध्ये दिली आहे.सदर माहिती काळजीपूर्वक वाचून प्रवेश अर्ज भरताना शिष्यवृत्ती पर्यायाची निवड करायची आहे.शिष्यवृत्ती पर्याय स्वीकारून प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना प्रवेश घेताल्यानंतर शासनाच्या महाडीबीटी संकेतस्थळावरून ऑनलाईन शिष्यवृत्ती अर्ज भरणे बंधनकारक आहे.

९.नोंदणी प्रक्रिया

1. विद्यार्थ्यांनी विद्यापीठाने निर्धारित केलेल्या ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रियेप्रमाणे नोंदणी प्रक्रिया पूर्णकरावी.
2. ऑनलाईन नोंदणी प्रक्रिया पूर्ण झाल्यानंतर मिळालेली पावती अभ्यासकेंद्रा वर दाखवून आपला प्रवेश निश्चित करावा.

१०.सायबर सुरक्षा अभ्यासक्रम (अनिवार्य ऑडीट कोर्स)

विद्यापीठ अनुदान आयोग (UGC) संदर्भ D.O.No.F.2022/42-1(e.Gov)17th October,2022 (परिशिष्ट पहा) च्या निर्देशानुसार तसेच 28/05/2024 रोजी घेण्यात आलेल्या विद्वत परीषदेतील विषय 63.3.15.3 नुसार शैक्षणिक वर्ष 2024-25 पासून पदवी आणि पदव्युत्तर पदवी प्राप्त करण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाने सायबर सुरक्षा अभ्यासक्रम लागू केला आहे. या अभ्यासक्रमाची अंमलबजावणी शैक्षणिक वर्ष 2024-25 पासून केलेली आहे.

संरचना : सायबर सुरक्षा अभ्यासक्रम हा एक ऑडीट कोर्से असून त्यासाठी श्रेयांक नसले तरी तो शैक्षणिक वर्ष 2024-25 पासून पदवी आणि पदव्युत्तर स्तरावरील शिक्षणक्रमांना अनिवार्य करण्यात आला आहे. हा शिक्षणक्रम मराठी व इंग्रजी अशा दोन्ही भाषांमध्ये ऑनलाइन पद्धतीने उपलब्ध आहे. मूळ शिक्षणक्रम पूर्ण करण्यापूर्वी सायबर सुरक्षा अभ्यासक्रम उतीर्ण करणे आवश्यक आहे. तो उतीर्ण केल्यानंतर त्याचे स्वतंत्र प्रमाणपत्र देण्यात येईल. **सायबर सुरक्षा अभ्यासक्रमाची परीक्षा उत्तीर्ण झाल्यानंतर विद्यार्त्यांना त्यांच्या मूळ शिक्षणक्रमाचे**

प्रमाणपत्र मिळेल. (प्रमाणपत्र व पदविका शिक्षणक्रमांना हा अभ्यासक्रम लागू नाही)

कालावधी : हा अभ्यासक्रम पूर्ण करण्याचा कालावधी पदवी स्तरावरील शिक्षणक्रमांना ०३ वर्ष (नियुक्त कालावधी) तर पदव्युत्तर शिक्षणक्रमांना ०२ वर्ष (B.Lib. & M.Lib.&I.Sc) एक वर्षाचा असेल त्यांना हा अभ्यासक्रम ०१वर्षात पूर्ण करावा लागेल. तसेच B.C.A. सारख्या शिक्षणक्रमास दुसऱ्या वर्षास प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना ०२ वर्षात पूर्ण करावा लागेल.

शुल्क : सायबर सुरक्षा अभ्यासक्रमाचे शुल्क रु.५०० आहे. एकदा शुल्क भरल्यानंतर विद्यार्थ्याकडून सदर अभ्यासक्रम पूर्ण होईपर्यंत त्यांच्याकडून कुठलेही शुल्क घेतले जाणार नाही. **(विद्यार्थ्याने प्रवेश केलेल्या मूळ शिक्षणक्रमाच्या व्यतिरिक्त हे शुल्क आहे.)**

नोंदणी : सदर अभ्यासक्रमाला नोंदणी करण्यासाठी विद्यार्थ्यांनी प्रवेश खाली दिलेल्या लिंकचा उपयोग करून ॲप डाऊनलोड करावा व आवश्यक ती माहिती भरून अभ्यासक्रमाचे शुल्क भरावे . **(ॲप डाउनलोड करण्यासाठी विद्यापीठाने खाली दिलेल्या लिंकचा वापर करावा.)**

Sr. No.	Mobile O.S.	Link
1	Android	https://play.google.com/store/apps/details?id=org.mkcl.ycmoudu
2	IOS	https://apps.apple.com/in/app/устои-student/id6475083272

अध्ययन पद्धती : सायबर सुरक्षा अभ्यासक्रम ऑनलाईन पद्धतीचा MOOC (Massive Open Online Course) Yashex या ऑनलाईन प्लॅटफॉर्म (online platform) (https://yashex.mkcl.org/#/) वर उपलब्ध करून देण्यात आलेला आहे . सर्व अध्ययन साहित्य, व्हिडीओ व्याखाने आणि मुल्यांकन, ऑनलाईन उपलब्ध आहे. हा स्व-अभ्यासक्रम आहे. त्यामुळे विद्यार्थी आपल्या सोयीप्रमाणे शिकू शकतात. त्यासाठी विद्यार्थ्यांना हा अभ्यासक्रम पूर्ण करण्यासाठी वरील दिलेल्या YCMOU Student App मोबाईल Application वर नोंदणी केल्यानंतर लॉगीन आयडी (Login ID) व पासवर्ड (Password) विद्यार्थ्यांना ईमेल (Email) व लघु संदेश (SMS) द्व्यारे पाठविण्यात येईल. विद्यार्थ्याने सदर अभ्यासक्रम ऑनलाईन पद्धतीने पूर्ण करावा.

मूल्यमापन : सायबर सुरक्षा अभ्यासक्रमाची परीक्षा ऑनलाईन पद्धतीने Yashex या ऑनलाईन प्लॅटफॉर्मद्वारा अभ्यासक्रम पूर्ण आल्यानंतर देता येईल.

परीक्षेचे स्वरूप : परीक्षा ही ऑनलाईन MCQ (Multiple Choice Question) स्वरूपाची असेल.

सूचना : यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ(YCMOU) लवकरच विद्यार्थ्याना platform वापरणे, अभ्यास साहित्याचा वापर करणे आणि परीक्षा कशी द्यायची याबाबत मार्गदर्शन करण्यासाठी एक सदरीकर्ण (Persentation) विद्यापीठाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करून देण्यात येईल.

११. C127-IBM Certificate program in Generative AI & Prompt Engineering- Commerce

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
नॅक मानांकित 'अ' श्रेणी
ज्ञानगंगोत्री, गंगापूर धरणाजवळ, गोवर्धन नाशिक – ४२२ २२२ (महाराष्ट्र) भारत

ज्ञानगंगा घरोघरी

Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik
NAAC Accredited 'A' Grade
Dnyangangotri, Near Gangapur Dam, Govardhan Nashik - 422 222 (Maharashtra) India

संकेतस्थळ Website : •www.ycmou.ac.in •https://ycmou.digitaluniversity.ac
ई-मेल E-mail : dir_sol@ycmou.ac.in दूरध्वनी Telephone : (0253) 2230191

स्कूल ऑफ डिजीटल एज्युकेशन / School of Digital Education

SODE/2025/ Date: 14/06/2025

C127-IBM Certificate program in Generative AI& Prompt Engineering- Commerce

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठातील बी.ए., बी.कॉम. व इतर शिक्षणक्रमाच्या विद्यार्थ्यांची रोजगार क्षमता वाढावी यासाठी मुक्त विद्यापीठाने**'C127 -IBM Certificate program in Generative AI & Prompt Engineering- B. Commerce'**हा प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम पदवी शिक्षणक्रमा बरोबरच करण्याची संधीविद्यार्थ्यांना उपलब्ध करून दिली आहे.

अभ्यासक्रमाची संरचना:

'C127-IBM Certificate program in Generative AI & Prompt Engineering- B.Commerce' अभ्यासक्रमहाएकअॅड-ऑनकोर्स असून त्यासाठी 2 श्रेयांकआहेत. हा अभ्यासक्रम विद्यापीठाने च्या **ऑनलाईन प्लॅटफॉर्मवरमराठी**भाषेमध्ये उपलब्ध करून देण्यात आला आहे.विद्यार्थ्यांनीहाअभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर त्याचे स्वतंत्रप्रमाणपत्र देण्यात येईल. तसेच ह्या अभ्यासक्रमाअंतर्गत विद्यार्थीजनरेटिव्ह AI, प्रॉम्प्ट डिझाइन, डेटा विश्लेषण, स्वयंचलन (automation) आणि व्यावसायिक संवाद कौशल्येयांसारखीरोजगारक्षम कौशल्येआत्मसात करू शकतात. ही कौशल्ये त्यांनावित्तीय विश्लेषक, अकाउंटिंग ऑटोमेशन स्पेशालिस्ट, ग्राहक संवाद व्यवस्थापक आणि डिजिटल बिझनेस प्रोफेशनलअशा भूमिकांसाठी सक्षम करतात.

अधिक माहिती:

नोंदणी कालावधी	वर्षभर सुरू
श्रेयांक	2
अभ्यासक्रमाची एकूण वेळ	६० तास
अभ्यास पद्धत	Online- **स्वयंगतीने, स्वयं-अभ्यासाच्या स्वरूपात** (ई-ट्युटोरियलव्हिडिओ, वाचनसाहित्य, स्वयंमूल्यांकनवप्रात्यक्षिकप्रकल्पांचासमावेशअभ्यासक्रमातआहे.)
भाषा	मराठी
प्रमाणपत्र	IBM मार्फत (हे प्रमाणपत्र IBM आणियशस्वी संस्थायांनी प्रमाणित केलेलेअसून यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ (YCMOU) कडून मान्यता प्राप्त आहे.)
प्रमाणपत्र स्वरूप	डिजिटल
अभ्यासक्रम पूर्ण करण्याची कमाल मुदत	विद्यार्थ्यांचे अकाउंट सक्रीय झाल्यापासून ६ महिने / १८० दिवस
शुल्क	एकूण शुल्क 1290/-(**सदरचे शुल्क प्रवेश घेतलेल्या मूळ शिक्षणक्रमाच्याव्यतिरिक्त असेल.**)
ऑनलाईन प्लॅटफॉर्म	https://yashex.mkcl.org/#/
विद्यार्थ्यांचा लॉगिन आयडी	IBM अभ्यासक्रमासाठी YCMOU कडून दिलेले PRN हेच लॉगिन आयडी असेल
पासवर्ड	यशस्वी संस्थेकडून, YCMOU कडून फी प्राप्त झाल्यानंतर प्रदान केला जाईल.
नोंदणी/ प्रवेश	मुक्तविद्यापीठाच्या online प्रवेश पोर्टलवरून प्रवेश घेता येईल.- https://admitlivestg.mkcl.org/applicant/#/login?client=YCMOU
मूल्यमापन:	सदरशिक्षणक्रमासाठीकोणतीही अंतिमपरीक्षा नसूनप्रत्येकमॉड्यूलनंतर सातत्यपूर्ण अंतर्गत मूल्यमापन असेल.

इमरटस प्रोफेसर कविता साळुंके संचालक, स्कूल ऑफ डिजिटलएज्युकेशन

पाठ्यक्रम

पाठ क्रमांक	पाठाचे शीर्षक	मुख्य मुद्दे
१	जनरेटिव्ह AI ची ओळख	संकल्पना, उपयोग, GAIL (Generative Adversarial Imitation Learning), मॉडेल मूल्यमापन, नैतिकता
२	प्रॉम्प्ट अभियांत्रिकीचे मूलतत्त्व	प्रॉम्प्टचे प्रकार, माध्यमानुसार डिझाइन, human-in-the-loop, explainability
३	प्रभावी प्रॉम्प्ट डिझाइन करणे	स्पष्टता, वैयक्तिकरण, few-shot/zero-shot learning, बहुभाषिक प्रॉम्प्ट
४	संवादात्मक प्रॉम्प्ट व वापरकर्ता सहभाग	UX (User Experience), दृश्य/मौखिक प्रॉम्प्ट, अभिप्राय, reinforcement learning
५	Excel मध्ये जनरेटिव्ह AI चा वापर	सूत्रांसाठी प्रॉम्प्ट, चार्ट्स, automation, डेटा सादरीकरण
६	अकाऊंटिंग व फायनान्समधील जनरेटिव्ह AI	बील प्रक्रिया स्वयंचलन (invoice automation), अंदाज बांधणे (forecasting), फसवणूक शोध, नियमन पालन (compliance)
७	बँकिंग आणि वित्तीय सेवा क्षेत्रातील जनरेटिव्ह AI	कर्ज प्रक्रिया, जोखीम विश्लेषण, AI chatbots, मायक्रो फायनान्स
८	ई-कॉमर्स, रिटेल व पुरवठा साखळीतील जनरेटिव्ह AI	उत्पादन माहिती, साठा अंदाज, किंमत निर्धारण, लॉजिस्टिक्स
९	नैतिक पैलू व व्यावसायिक विकास	पक्षपात (bias), न्याय (fairness), डेटा सुरक्षा, नोकरीवर परिणाम, AI करिअर नियोजन

१२.विभागीय केंद्रे

1 . **अमरावती: :**य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे अमरावती विभागीय केंद्र, व्ही.एम व्ही.ते वलगाव रोड, post व्ही.एम व्ही अमरावती - 444604

संपर्क क्रमांक : (0721) 2531445 /2531210 फॅक्स :((0721) 2531444

(2) **औरंगाबाद** : य.च.म. मुक्त विद्यापीठाचे औरंगाबाद विभागीय केंद्र सव्व्हे नं. 41 , सैनिकी मुलांच्या वसतिगृहाच्या पूर्वेस नंदनवन कॉलनी, छावणी, औरंगाबाद 431 002

संपर्क क्रमांक:(0240) 2371077 / 2371066 **फॅक्स**: (0240) 2371088

(3) **मुंबई** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे मुंबई विभागीय केंद्र द्वारा: जगन्नाश शंकरशेठ म.न.पा.ची मराठी शाळा , दुसरा मजला, फ्रेअर ब्रीज (साऊथ) नाना चौक, ग्रँट रोड (प.), मुंबई- 400 007

संपर्क क्रमांक:(022) 23874180/23874183 /23874177 फॅक्स: (022) 23874187

(4) **नागपूर**: य.च.म. मुक्त विद्यापीठाचे नागपूर विभागीय केंद्र रावबहादूर डी. , लक्ष्मीनारायण बंगला विद्यापीठ क्रीडा परिसर, लॉ कॉलेज कैंपस रविनगर चौक, नागपूर 440 001

संपर्क क्रमांक:(0712) 2553724/25 **फॅक्स:** (0712) 2553725

(5) **नाशिक** : य.च.म. मुक्त विद्यापीठाचे नाशिक विभागीय केंद्र, नाशिक महानगरपालिकेची जुनी इमारत, दुसरा मजला नवीन पंडित कॉलनी, नाशिक-422 002

संपर्क क्रमांक: (0253) 2317063 **फॅक्स:** (0253) 2576756

(6) **पुणे**:य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे पुणे विभागीय केंद्र शाहीर अण्णाभाऊ साठे प्रशालागृह , महापालिका शाळा क्र.5 (मुलांची), 654, सदाशिव पेठ हौदासमोर, कुमठेकर मार्ग, पुणे -411 030

संपर्क क्रमांक:(020)24457914, **फॅक्स:** (020) 24491107

(7) **कोल्हापूर**: य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे कोल्हापूर विभागीय केंद्र शिवाजी विद्यापीठ परिसर पोस्ट ऑफीसजवळ विद्यानगर, कोल्हापूर - 416 004,

संपर्क क्रमांक :(0231) 2607022 **फॅक्स:** (0231) 2607023

(8) **नांदेड**:य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नांदेड विभागीय केंद्र स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ क्रीडा इमारत नांदेड - 421 606

संपर्क क्रमांक :(02462) 229940 / 283038 **फॅक्स** : (02462) 229950

१३.विशेष सूचना

प्रवेश अर्ज भरण्यासंबंधीच्या सूचना (अ)

1. प्रवेश अर्ज भरण्यापूर्वी विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध असलेली माहितीपुस्तिका वाचावी.
2. प्रवेश अर्जातील सर्व माहिती-पूर्ण भरावी.
3. मुदतीनंतर आलेल्या प्रवेश अर्जाचा विचार केला जाणार नाही.
4. विद्यापीठाकडून मिळालेले ओळखपत्र हरविल्यास रु 15 .आणि गुणपत्रक हरविल्यास रु.50(एकत्रित गुणपत्रक रु.100/-) भरून दुसरी प्रतमिळेल. त्यासाठी शुल्काबरोबर आपले नाव ,नोंदणी क्रमांक, वर्ग व अभ्यासकेंद्र हि माहिती कळविणे आवश्यक आहे. हि रक्कम डी.डी.ने पाठवावी. गुंपात्राकासाठी रु.50 अथवा रु.100 च्या बॉंड पेपरवर प्रतिज्ञापत्र (Affidavit) सादर करणे आवश्यक आहे.
5. प्रवेश प्रक्रियेचे वेळापत्रक स्वतंत्रपणे विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्यात येईल .
6. ऑनलाईन व्यतिरिक्त इतर पद्धतीने प्रवेश होणार नाहीत.

(आ) अभ्यासकेंद्रासंबंधीच्या सूचना

01. प्रवेशाची मुदत संपल्यानंतर संपर्कसत्रे केव्हा सुरू करण्यात येतील , त्यासंबंधी अभ्यासकेंद्रावर जाऊन वेळापत्रक पाहावे. ओळखपत्रावर अभ्यासकेंद्र प्रमुखांची स्वाक्षरी व शिक्का घ्यावा. अभ्यासकेंद्रात येताना व परीक्षेच्या वेळी ओळखपत्र असणे आवश्यक आहे.

02. विद्यापीठाने स्थापन केलेल्या अभ्यासकेंद्राव्यतिरिक्त अन्य कोणत्याही खाजगी संस्था किंवा शिकवणी वर्गांना (क्लास) विद्यापीठाची मान्यता नाही. अशा संस्थेत किंवा 'क्लास' मध्ये प्रवेश घेतल्यास किंवा जादा शुल्क भरल्यास विद्यापीठ जबाबदार असणार नाही.

03. अभ्यासकेंद्राशी सतत संपर्क ठेवणे आपल्या हिताचे आहे. पत्रव्यवहाराद्वारे आपणास माहिती न मिळाल्यास केंद्रावर माहिती मिळू शकेल.

04. विद्यापीठाने केलेल्या नियोजनाप्रमाणे अंतिम परीक्षा अभ्यासकेंद्रावर घेण्यात येतात, त्यात बदल केला जात नाही.

05. विद्यापीठाकडून गृहपाठ अभ्यासकेंद्रामार्फत दिले जातील. ते केवळ अभ्यासाच्या सरावासाठी आहेत. त्यांची उत्तरे लिहून पाहा. काही अडचणी असल्यास संबंधित अभ्यासक्रमाच्या मार्गदर्शक-अध्यापकांकडून मार्गदर्शन घ्यावे.

06. अभ्यासकेंद्रावर पुरेशी विद्यार्थी नोंदणी झाली नसल्यास विद्यार्थ्यांना जवळच्या केंद्रावर संपर्कसत्र व परीक्षेस वर्ग (परिशिष्ट) करण्यात येईल.

07. प्रथम वर्षाला ज्या नावाने प्रवेश घेतलेला आहे , त्याच नावाने पदवी प्रमाणपत्र मिळेल. त्यात बदल होणार नाही याची कृपया नोंद घ्यावी.

(इ) विद्यापीठाचे मुख्यालय

'ज्ञानगंगोत्री परिसर', गंगापूर धरणाजवळ, गोवर्धन, नाशिक - 422222. :(0253) 2231714, 2231715, 2230227.

विद्यार्थ्यांना विद्यापीठाच्या नाशिक येथील कार्यालयात यावयाचे असेल तर अशोकस्तंभ बसस्टॉपवर सकाळी 9.30 व सायंकाळी 5.00 वाजता बसेस उपलब्ध आहेत. अशोकस्तंभ मध्यवर्ती बस (जुने सी.बी.एस.) स्थानकापासून जवळ आहे.

विद्यापीठ व विभागीय केंद्र यांच्या कार्यालयीन वेळा पुढीलप्रमाणे आहेत

- सकाळी 10.00 ते सायंकाळी 5.45 (दुपारी 1.30 ते 2 सुटी)

- रविवार, प्रत्येक महिन्याचा पहिला व तिसरा शनिवार आणि शासकीय सुटीच्या दिवशी वरील कार्यालये बंद राहतील.

विशेष अडचणींबाबत संपर्क

1. माहितीपुस्तिका, प्रवेश अर्ज, अभ्यासकेंद्र अडचणी :
(अ) विभागीय संचालक, विभागीय केंद्र
(ब) प्रमुख, नोंदणी कक्ष, विद्यापीठ मुख्यालय, नाशिक
(क) संचालक, विद्यार्थी सेवा विभाग, विद्यापीठ मुख्यालय, नाशिक

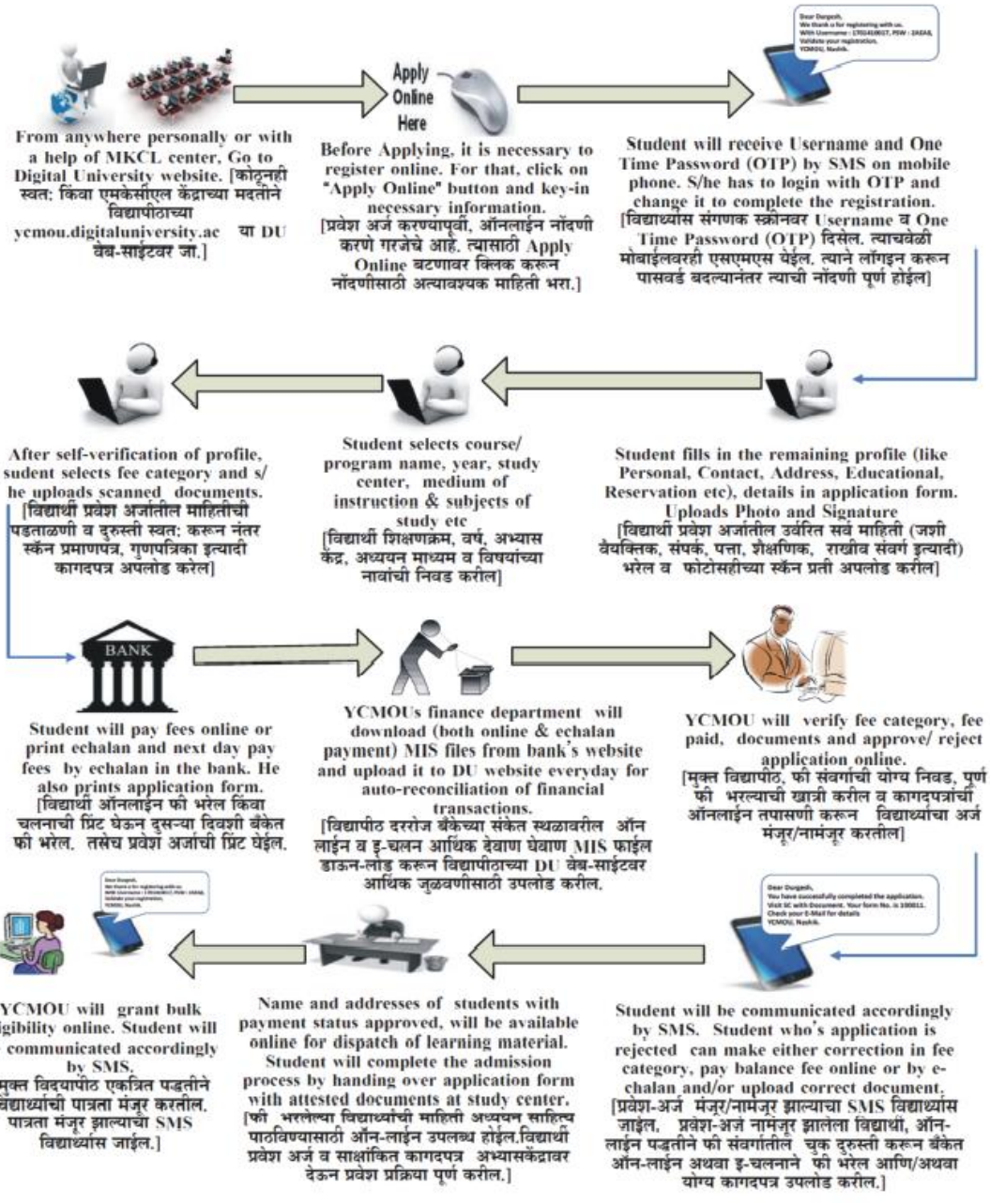
2.अभ्यासक्रम (विषय) यांतील अडचणी :
संचालक, वाणिज्य व व्यवस्थापनशास्त्र विद्याशाखा दूरध्वनी - (0253) 2231477

3. नोंदणी, नोंदणी क्रमांक, पत्ताबदल, केंद्रबदल :
(अ) संबंधित विभागीय केंद्र
(ब) प्रमुख, नोंदणी कक्ष, विद्यापीठ मुख्यालय
(क) संचालक, विद्यार्थी सेवा विभाग, विद्यापीठ मुख्यालय

4. परीक्षा, परीक्षा-अर्ज, परीक्षा क्रमांक, निकाल, पदवी प्रमाणपत्र, इत्यादी उपकुलसचिव, परीक्षा कक्ष, युनिट 1
दूरध्वनी - (0253) 2230716

5. अध्ययन-साहित्य, पुस्तके, कार्यपुस्तिका, इत्यादी :
भांडार व्यवस्थापक,भांडार व जावक कक्ष

Online Admission Process Flow for Candidate not having 16 Digit P.R.N.
16 अंकी P.R.N. नसलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रिया



Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

Online Admission Process Flow for Candidate who already have 16 Digit P.R.N.

ज्या विद्यार्थ्यांकडे 16 अंकी PRN आहे त्या विद्यार्थ्यांसाठी ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रिया



From anywhere personally or with a help of MKCL center, Go to Digital University website. [कोठूनही स्वत: किंवा एमकेसीएल केंद्राच्या मदतीने विद्यापीठाच्या ycmou.digitaluniversity.ac या DU वेब-साईटवर जा.]



For Admission to second/third year, Click on "Online Application AY2015-16 for students having 16 digit PRN" link. [द्वितीय/तृतीय वर्षाला ऑनलाईन प्रवेश घेण्यासाठी, स्क्रीनवर दिसणाऱ्या 3 पैकी "Online Application AY2015-16 for students having 16 digit PRN" या लिंकवर क्लिक करा]



Login to your account. Use PRN as user ID and birth date as password. [PRN हा युझर आयडी व जन्म तारीख हा पासवर्ड म्हणून वापरून लॉगइन करा.]



To apply for admission, Click on link, "Admission to Second/Third year". [द्वितीय/तृतीय वर्षाला ऑनलाईन प्रवेश घेण्यासाठी, संगणक स्क्रीन admission to Second/Third year या लिंकवर क्लिक करा.]



Student can change & select study center of choice, if S/he desires. [प्रस्तुत स्क्रीन वापरून, इच्छा असल्यास, विद्यार्थी सध्याचे अभ्यास केंद्र बदलू शकतो.]



Select medium of instruction and subjects [अध्ययनाच्या भाषेची व विषयांची निवड येथे करा.]



Select fee category and fee details [फी संबंधी योग्य पर्याय व तपशिलाची निवड येथे करा.]



Select payment mode (online or echalan) [फी बँकेत भरण्याच्या पर्यायाची (डेबिट क्रेडीट कार्ड द्वारे ऑन-लाईन वा इ-चलनाने) निवड येथे करा.]



Pay admission fees online or Print eChalan and Pay Fees in bank next day. Print admission form. [ऑन-लाईन पद्धतीने अथवा चलनाची प्रिंट घेऊन बँकेत दुसऱ्या दिवशी फी भरा. प्रवेश अर्जाची प्रिंट घ्या.]



Everyday YCMOUs finance department will download (both online & echalan payment) MIS file from bank's website and upload it to DU website for auto-reconciliation of financial transactions. [विद्यापीठ दररोज बँकेच्या वेब-साईटवरील ऑनलाईन व इ-चलन आर्थिक देवाण घेवाण MIS फाईल डाऊन-लोड करून DU वेब-साईटवर आर्थिक जुळवणीसाठी उपलोड करील.



YCMOU will verify fee category, fee paid, documents and approve/reject application online. [मुक्त विदयापीठ, फी संवर्गाची योग्य निवड, पूर्ण फी भरल्याची खात्री करील व कागदपत्रांची ऑनलाईन तपासणी करून विद्यार्थ्याचा अर्ज मंजूर/नामंजूर करतील.]



Student will be communicated accordingly by SMS. Student who's application is rejected can make correction either in fee category, pay balance fee online or by e-chalan and/or upload correct document. [प्रवेश-अर्ज मंजूर/नामंजूर झाल्याचा SMS विद्यार्थ्यास जाईल. प्रवेश-अर्ज नामंजूर झालेला विद्यार्थी, ऑन-लाईन पद्धतीने फी संवर्गातील चुक दुरुस्ती करून बँकेत ऑन-लाईन अथवा इ-चलनाने फी भरेल आणि/अथवा योग्य कागदपत्र उपलोड करील.]



Student will get SMS when admission process is completed. S/he will submit application form with echalan copy to study center. Name and addresses of students with payment status approved, will be available online for dispatch of learning material. [प्रवेश-प्रक्रिया पूर्ण झाल्यावर विद्यार्थ्यास SMS येईल. विद्यार्थी इ-चलनासह प्रवेश अर्ज अभ्यासकेंद्रावर देईल. फी भरल्याची खात्री झालेल्या विद्यार्थ्यांची माहिती अध्ययन साहित्य पाठविण्यासाठी ऑन-लाईन उपलब्ध होईल.]

Appendix2:Candidate/LearnerAgreementatthetimeofAdmission

Candidate/LearnerAgreementatthetimeofAdmission

Thisisanagreementbetweenthelearnerorcandidate and the YCMOU which is entered intobyvirtueofthecandidateforadmissionclickingon" ACCEPT"buttonontheonlineadmissionportalatthe time of admission to a program using onlineadmissionprocess.

In this agreement the term "candidate" isused to mean the person who proposes to takeadmission to a program in YCMOU and the term"learner" is used to mean a person who has beenadmittedtoaprogramoftheYCMOUafterfulfilling alltheconditionsthereof.

Thecandidateundertakesthat-

1. Hehasgonethroughtheprospectusandtheon-screennarrationsordirectionsandhassincerelyresponded tothe on-screendirections.
2. Hehasensuredthatheiseligibletotheprogramto which he proposes to take admission andthatifitisfoundotherwise,(thatis,ifheisfoundnottobefulfillingtheconditionsoftheeligibilityat any time as per the rules mentioned in theprospectus or the on-line narrations) his admis-sion will be summarily cancelled and the feespaidtotheuniversitywillnotberefundedinpartorinfull.
3. The information about the medium/mode of delivery of the Study Material (for exampleprinted books, e-books, mobile app, audio/video material available on internet or throughCD/DVD,etc)hasbeendulystudiedbymeintherelevantpagesoftheprospectusandIhaveno objection to the said mode of delivery. Heshallnotmakeanydemandsonthemethodsormediumofdeliveryotherthanthatmentionedintheprospectus.
4. He shall make any representations to theYCMOUbyloggingonasalearnerinrespectofanyactivitiesofgrievanceswithinaperiodofthirtydaysfrom thedateofcauseofthegrievances orbyanemailtotheuniversityatthedesignatedemailaddress.
5. He understands that the University reservesright to make changes in the rules or syllabi orlearningmaterialoranyotherpolicymatterasamatter ofurgencyandthatsuchchangesintherules, syllabi or policy matters shall be binding and applicable on him and that he shall notmakeobjectionstosuchchanges.
6. He shall not change his mobile number asregisteredwiththeUniversityduringthetimeofadmission tothe program.
7. He understands that the University shall levy charges on changes in profiles of the learner,includingthephotograph,mobilenumber,date ofbirth,etc.
8. HeunderstandsthatincasetheUniversitydoesnot receive the fees from the Government (in case of Scholarship or Free-ship candidates),thelearnermaybebarredfromtakingexamina-tions and his results shall not be declared tillsuchtimethatthefeeshavebeenreceived.
9. Heunderstandsthatanyincorrectorincompleteinformationgivenbyhimisliabletocancellationof his admission or withdrawal of degree ordiploma awarded to him as and when theuniversity gets to know of such supply ofincompleteorincorrectinformation.
10. He shall visit the University's website(ycmou.digitaluniversity.ac and ycmou.ac.in)regularly and undertake necessary steps foracademic and administrative purposes asexpectedfromhimincludingdownloadingoftheexamination hallticketandprintingthesame.
11. Heshallundertakethestudiesoftheacademicprogramwithnecessaryindustry,disciplineandhonesty and conduct himself with due dignityand shall do nothing which is unbecoming of alearneroftheYCMOU.

Appendix 3: Guidelines for the Assistance Scheme for Economically Weaker Learner

परिशिष्ट ३ : गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य योजना नियमावली

१. **नाव :** या योजनेचे नाव गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य योजना असे राहील.

२. **व्याप्ती :**

२.१ सदरची गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य योजना यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाच्या एका वर्षापेक्षा अधिक कालावधीच्या सर्व शिक्षणक्रमांच्या अध्ययनार्थ्यांना लागू राहील.

२.२ अंध, अपंग, मूकबधिर, कर्णबधिर अध्ययनार्थ्यांसाठी संपूर्ण फी, मार्कांची सवलत व्यवस्थापन मंडळाने घेतलेल्या निर्णयान्वये देय राहील.

२.३ आर्थिक दुर्बल घटकातील अध्ययनार्थ्यांसाठी सदर योजना लागू असेल.

३. **पात्रतेचे निकष :**

३.१ गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य योजनेचा लाभ मिळण्यासाठी कुटुंबाच्या वार्षिक उत्पन्नाची कमाल मर्यादा रु. १,००,०००/– राहील.

३.२ तहसिलदाराचे मूळ उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र मागील वित्तीय वर्षाचे असावे.

३.३ सदर योजनेचा लाभ देताना संबंधित अध्ययनार्थी मागील शैक्षणिक वर्षाच्या अंतिम परीक्षेत उत्तीर्ण असणे आवश्यक राहील.

३.४ गरीब अध्ययनार्थी सहाय्य योजनेसाठी अध्ययनार्थ्याने मागील वर्षी योजनेचा लाभ घेतला असेल तर सदर अध्ययनार्थी सर्व विषयांत उत्तीर्ण असणे आवश्यक आहे.

३.५ सदर योजनेसाठी पात्र ठरलेल्या अध्ययनार्थ्याने त्याला ज्या शैक्षणिक वर्षासाठी योजनेचा लाभ मंजूर करण्यात आला तो अभ्यासक्रम त्याने / तिने यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाच्या मान्यताप्राप्त अध्ययन सहाय्यता केंद्रातून पूर्ण करणे आवश्यक आहे. अभ्यासक्रमाचे वर्ष पूर्ण होण्यापूर्वी संबंधित अध्ययनार्थ्याचा प्रवेश कोणत्याही कारणास्तव रद्द झाल्यास विद्यापीठाने प्रदान केलेली रक्कम व प्रमाणपत्र विद्यापीठास परत करण्याची जबाबदारी संबंधित अध्ययनार्थी, अध्ययन सहाय्यता केंद्र व विभागीय केंद्र यांची राहील.

३.६ राज्य शासन / केंद्र शासन यांच्याकडे शिष्यवृत्ती मिळण्यासाठी अर्ज केलेल्या अध्ययनार्थ्यांना सदर योजनेचा लाभ देय नाही.

३.७ रु. ३,०००/– पेक्षा कमी फी असलेल्या शिक्षणक्रमाकरिता ही योजना लागू नाही.

४. **योजनेची गुणांची निकष पद्धत :**

४.१	अध्ययनार्थी शहरी भागातील असल्यास	१ गुण
४.२	अध्ययनार्थी ग्रामीण भागातील असल्यास	२ गुण
४.३	अध्ययनार्थी अतिदुर्गम भागातील असल्यास	३ गुण
४.४	प्रकल्पग्रस्त असल्यास	२ गुण
४.५	खेळाडू असल्यास (विभागीय / राज्य पातळी)	४ गुण
४.६	उत्पन्न मर्यादा रु. ३५०००/– पर्यंत	३ गुण
४.७	उत्पन्न मर्यादा रु. ७००००/– पर्यंत	२ गुण
४.८	उत्पन्न मर्यादा रु. १,००,०००/– पर्यंत	१ गुण

५. **अनुज्ञेय रक्कम :** अनुज्ञेय रक्कम या योजनेसाठी निश्चित केलेल्या निकषांनुसार प्राप्त गुणांच्या आधारे व शिक्षणक्रम पातळीनिहाय ठरविलेल्या रकमेच्या आधारे निश्चित केली जाईल.

५.१ पदविका शिक्षणक्रम : रु. ३,०००/– किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम

५.२ पदवी शिक्षणक्रम : रु. ५,०००/– किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम

५.३ पोस्ट ग्रॅज्युएट डिप्लोमा शिक्षणक्रम : रु. ५,०००/– किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम

५.४ पदव्युत्तर पदवी शिक्षणक्रम : रु. ७,०००/– किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम

५.५ गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य निधी योजनेकरिता अर्थसंकल्पातील अंदाजपत्रकीय तरतूद आरक्षण विभागातर्फे त्या–त्या शैक्षणिक वर्षात करण्यात येईल.

५.६ अनुज्ञेय रक्कम उदाहरण दाखल तक्ता :

अ.क्र.	*किमान गुण*	*अनुज्ञेय रकमेचे प्रमाण %*	*डिप्लोमा*	*पदवी / पोस्ट ग्रॅज्युएट डिप्लोमा*	*पोस्ट ग्रॅज्युएट डिग्री*
			रु. ३०००/-	रु. ५०००/-	रु. ७०००/-
१	०२	३०	रु. ९००	रु. १५००	२१००
२	३ ते ५	५०	रु. १५००	रु. २५००	३५००
३	६ च्या पुढे	१००	रु. ३०००	रु. ५०००	७०००

६ गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य योजनेअंतर्गत मदत मिळण्यासाठी अर्ज सादर करण्याची पद्धत :

६.१ गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य निधी योजनेचा विहित नमुन्यातील अर्ज व आवश्यक सहपत्रे जोडून अध्ययन सहाय्यता केंद्राकडे दिलेल्या मुदतीत सादर करणे आवश्यक राहील.

६.२ अध्ययनार्थ्याने सादर केलेल्या विहित नमुन्यातील अर्जावर अध्ययन सहाय्यता केंद्र प्रमुख / संयोजक यांचा सही व शिक्का असणे बंधनकारक राहील.

६.३ अर्जातील प्रतिज्ञापत्रावर अध्ययनार्थ्यांची सही व राष्ट्रीयीकृत बँकेचा तपशील म्हणजे बँकेचे नाव, शाखा, खाते क्रमांक, आय एफ एस सी (IFSC) कोड या बाबी नोंदवणे आवश्यक आहे.

६.४ मागील वर्षी सदर योजनेचा लाभ घेणाऱ्या अध्ययनार्थ्यांनी मागील वर्षीच्या गुणपत्रिकेची झेरॉक्स प्रत जोडली आहे काय? ते मागील वर्षाच्या परीक्षेत उत्तीर्ण आहेत का? हे अध्ययन सहाय्यता केंद्र प्रमुखांनी पहावे.

६.५ अध्ययन सहाय्यता केंद्रप्रमुखांनी अध्ययनार्थ्यांकडून अर्ज निर्धारित मुदतीत भरून घेऊन विभागीय केंद्रांकडे सादर करावेत.

६.६ अध्ययन सहाय्यता केंद्राने विभागीय केंद्राकडे सादर केलेल्या अर्जाची छाननी वरील निकषांच्या आधारे विभागीय केंद्राने करावी. तसेच विद्यापीठाने दिलेल्या विहित नमुन्यातील माहिती Excel Sheet मध्ये Hard Copy/ Soft Copy तयार करावी.

६.७ शैक्षणिक वर्ष २०१४-१५ मध्ये प्रवेश घेतलेल्या अध्ययनार्थ्यांना पूर्वीच्याच नियमाप्रमाणे गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य प्रदान करण्यात येईल.

६.८ शैक्षणिक वर्ष २०१५-१६ पासून प्रवेश घेतलेल्या अध्ययनार्थ्यांना नवीन नियमांच्या आधारे गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य योजनेची रक्कम प्रदान करण्यात येईल.

६.९ प्रत्येक शैक्षणिक वर्षात दिनांक १५ ऑक्टोबरपर्यंत अध्ययन सहाय्यता केंद्रांनी गरीब अध्ययनार्थी सहाय्य योजनेचे अर्ज जमा करावेत व विभागीय केंद्रांनी दिनांक १५ नोव्हेंबरपर्यंत सदरचे अर्ज व तक्त्यातील माहिती उपकुलसचिव, आरक्षण कक्ष यांच्याकडे सादर करावी.

६.१० पात्र अध्ययनार्थ्यांना सदर योजनेचा लाभ मंजूर केल्याबाबतची अंतिम यादी जानेवारीमध्ये विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर जाहीर केली जाईल.

Appendix 4: University Grants Commission Resolution (2004)

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग
बहादुरशाह जाफर मार्ग
नई दिल्ली-११० ००२
UNIVERSITY GRANTS COMMISSION
BAHADURSHAH ZAFAR MARG
NEW DELHI-110002

F1-52/2000(CPP-II) 5 MAY 2004

The Registrar / Director
Of all the Indian Universities
(Deemed, State, Central Universities /
Institutions of National importance)

Subject : Recognition of Degrees awarded by Open Universities.

Sir/Madam,

There are a number of open Universities in the country offering various degrees/diploma through the mode of non-formal education. **The Open Universities have been established in the country by an Act of Parliament or State Legislature in accordance with the provisions contained in Section 2(f) of University Grants Commission Act, 1956. These universities are, therefore, empowered to award degrees in terms of Section 22(1) of the UGC Act, 1956.**

A circular was earlier issued vide UGC letter N.F.1-8/92(CPP) dated February, 1992 mentioning that the Certificate, Diplomas and Degrees awarded by Indira Gandhi National Open University are to be treated equivalent to the corresponding awards of the Universities in the country.

Attention is further invited to UGC circular No.F1-25/93(CPP-II) dated 28th July, 1993 (copy enclosed) for recognition of degrees and diplomas as well as transfer of credit for courses successfully completed by students between the two types of universities so that the mobility of students from Open University stream to traditional Universities is ensured without any difficulty.

The UGC has specified the nomenclature of degrees under Section 22(3) of the UGC Act, 1956 to ensure mandatory requirements viz. minimum essential academic inputs required for awarding such degrees. A copy of Gazette Notification regarding specification of degrees issued vide No.1-52/97(CPP-II) dated 31st January 2004 is enclosed. The details are also given in UGC Web site : www.ugc.ac.in

May, I therefore request you to treat the Degrees / Diploma / Certificates awarded by the Open Universities in conformity with the UGC notification on Specification of Degrees as equivalent to the corresponding awards of the traditional Universities in the country.

Yours faithfully

(Dr. Mrs. Pankaj Mittal)
Joint Secretary

Encl. : As Above
Copy to :

1. The Secretary, Government of India, Ministry of Human Resource Development, Department of Secondary Education and Higher Education, Shastri Bhavan, New Delhi-110001.
2. The Secretary, All Indian Council for Technical Education, I.G. Sports Complex, Indraprastha Estate, New Delhi
3. The Secretary, Association of Indian Universities (AIU), 16, Comrade Inderjit Gupta Marg, New Delhi -110002.
4. The Secretary, National Council for Teacher Education, I.G. Stadium, I. P. Estate, New Delhi-110002.
5. The Director of Distance Education Council, IGNOU Campus, Maidan Garhi, New Delhi-110068.
6. The Vice-Chancellor, Indira Gandhi National Open University, Maidan Garhi, New Delhi-110068.
7. The Vice-Chancellor, Dr. B. R. Ambedkar Open University, Road, No. 46, Jubilee Hills, Hyderabad (AP)
8. The Vice-Chancellor, Nalanda Open University, West Gandhi Maidan, Patna-800001 (Bihar)
9. The Vice-Chancellor, Dr. Babasaheb Ambedkar Open University, Shahigaug, Ahmedabad-380003 (Gujarat)
10. The Vice-Chancellor, Karnataka State Open University, Manasagangotri, Mysore-570006 (Karnataka)
11. The Vice-Chancellor, Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik-422222 (Maharashtra)
12. The Vice-Chancellor, Kota Open University, Vardhaman Mahaveer Open University, Kota-324010 (Rajasthan)
13. The Vice-Chancellor, Netaji Subhash Open University, Kolkata-700020 (West Bengal)
14. The Vice-Chancellor, Madhya Pradesh Bhoj (Open) University, Bhopal-462016 (M.P.)

(V.K. Jaiswal)
Under Secretary

Appendix 5: G.R. of Equivalency for 10th and 12th

परिशिष्ट ५ : G.R. of equivalency to 10th and 12th

यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक व
राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली यांची
प्रमाणपत्रे शासनसेवेसाठी समकक्ष म्हणून विचारात घेण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : आरजीडी-१५११/प्र.क्र.८९/१३,
मंत्रालय, विस्तार इमारत, मुंबई-४०००३२
दिनांक : २० मे, २०११.

वाचा

१) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक : आरजीडी-१३९८/प्र.क्र.६७/९८/१३, दिनांक १० डिसेंबर, १९९८.
२) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक : आरजीडी-१३०५/प्र.क्र.२४/२००५/१३, दिनांक १२ डिसेंबर, २००६.

शासन निर्णय :

यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक येथून प्राप्त केलेली शैक्षणिक अर्हता शासकीय सेवेतील नियुक्तीसाठी ग्राह्य धरण्याबाबत सर्वसाधारण सूचना निर्गमित करण्याचे निदेश मा. महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधीकरण, मुंबई यांनी श्री. राजेंद्र घुणकीकर विरुद्ध महाराष्ट्र शासन (मूळ अर्ज क्र. ६७०/२००८) वर दिले आहेत. त्यावर, शासनाने घेतलेल्या निर्णयानुसार यासंदर्भात खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

१. ''ज्या पदांच्या सेवाप्रवेश नियमात १० वी/१२ वी (माध्यमिक/उच्च माध्यमिक) परीक्षा उत्तीर्ण असणे अशी किमान अर्हता विहित केलेली असेल त्या बाबतीत, महाराष्ट्र राज्य शिक्षण मंडळाची माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शालांत परीक्षा उत्तीर्ण नसलेला मात्र, यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठाची पूर्व परीक्षा उत्तीर्ण होऊन पदवी परीक्षेचे प्रथम वर्ष उत्तीर्ण झालेला **वा** यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठातून पदवी धारण केलेला उमेदवार पात्र समजण्यात यावा.''

२. बृहन्मुंबईतील लिपिक-टंकलेखक पदावरील नियुक्तीसाठी विहित करण्यात आलेल्या सेवाप्रवेश नियमातील २ (इ) मध्ये ''महाराष्ट्र माध्यमिक व उच्च माध्यमिक मंडळाने नियंत्रित केलेली माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षा आणि या परीक्षेस समकक्ष घोषित केलेल्या इतर परीक्षा अंतर्भूत असल्याचे नमूद केले आहे.'' तसेच, उमेदवारांकडे महाराष्ट्र राज्यातील अधिवास प्रमाणपत्र असणेही आवश्यक आहे. राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्थान, नवी दिल्ली या विद्यालयाची माध्यमिक शालांत परीक्षा उत्तीर्ण केलेल्या एका उमेदवाराने महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरणाकडे दाखल केलेल्या प्रकरणात (मूळ अर्ज क्रमांक २०४/२०१०) राज्य शासनाने लवकरात लवकर निर्णय घ्यावा, असे आदेश दिले आहेत. केंद्र शासनाने कायद्यान्वये स्थापन केलेल्या राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली (National Institution of Open Schooling, New Delhi) या विद्यालयाची माध्यमिक शालांत परीक्षा (किमान ५ विषयांसह) उत्तीर्ण केलेल्या उमेदवारांना शालेय शिक्षण विभागाने अकरावी प्रवेशासाठी पात्र ठरविले आहे. मात्र, शासन सेवेतील नियुक्तीसंदर्भात समकक्षतेबाबत कोणतेही आदेश नाहीत. केंद्रिय मनुष्यबळ विकास मंत्रालयाने सर्व राज्यांना, राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली (National Institute of Open Schooling, New Delhi) यांच्याकडून दिली जाणारी प्रमाणपत्रे उच्च शिक्षण व नोकरीसाठी (Employment) ग्राह्य (समकक्ष) धरण्याबाबत कळविले आहे. ही बाब विचारात घेऊन, राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली यांच्यामार्फत माध्यमिक शालांत परीक्षेबाबत दिलेले प्रमाणपत्र, माध्यमिक शालांत परीक्षा अशी अर्हता असलेल्या पदांवर नियुक्तीसाठी ग्राह्य धरण्याची बाब देखील शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यावर, शासनाने घेतलेल्या निर्णयानुसार यासंदर्भात खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

''राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय संस्था, नवी दिल्ली यांची (मराठी व इंग्रजीसह किमान ५ विषयांसह) शालांत परीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या व सदर प्रमाणपत्र (Secondary School Examination Certificate) धारण करणाऱ्या उमेदवारांनी, राज्य शासन सेवेमध्ये ज्या ज्या ठिकाणी माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षा उत्तीर्ण अशी अर्हता विहित केली असेल त्या त्या ठिकाणी शासन सेवेसाठी शालांत परीक्षा समकक्ष पात्रता आपोआप धारण केली आहे असे समजण्यात यावे.''

३. त्यानुसार, सर्व नियुक्ती प्राधिकारी यांनी कार्यवाही करावी. हे आदेश या आदेशाच्या दिनांकापासून तात्काळ अंमलात येतील.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०११०५२०१३५११०४००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(बा. वि. निकम)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

Appendix 6: Guidelines for Pursuing Two Academic ProgrammedSimultaneously

Guidelines for Pursuing Two Academic Programmes Simultaneously

Guidelines

1. A student can pursue two full time academic programmes in physical mode provided that in such cases, class timings for one programme do not overlap with the class timings of the other programme.
2. A student can pursue two academic programmes, one in full time physical mode and another in Open and Distance Learning (ODL)/Online mode; or up to two ODL/Online programmes simultaneously.
3. Degree or diploma programmes under ODL/Online mode shall be pursued with only such HEIs which are recognized by UGC/Statutory Council/Govt. of India for running such programmes.
4. Degree or diploma programmes under these guidelines shall be governed by the Regulations notified by the UGC and also the respective statutory/professional councils, wherever applicable.
5. These guidelines shall come into effect from the date of their notification by the UGC. No retrospective benefit can be claimed by the students who have already done two academic programmes simultaneously prior to the notification of these guidelines.

The above guidelines shall be applicable only to the students pursuing academic programmes other than Ph.D. programme.

Based on the above guidelines, the universities can devise mechanisms, through their statutory bodies, for allowing their students to pursue two academic programmes simultaneously as mentioned above.

https://www.ugc.gov.in/pdfnews/5729348_Guidelines-for-pursuing-two-academic-programmes-simultaneously.pdf

Appendix - 7 : G.R. of Equivalency and Approval of State Govt. of Maharashtra for Degree's and Diploma's of Open Universities

मुक्त विद्यापीठाच्या पदव्यांना समकक्षता व शासनमान्यता

(१) अन्य विद्यापीठांच्या पदवीशी समकक्षता

मा. शिक्षण संचालक (उच्च शिक्षण) महाराष्ट्र राज्य यांच्या पत्र क्र. समक (उ. शि.)/१०९४/३२८६१/मवि-१, दि. ३० ऑक्टोबर १९९५ च्या पत्रान्वये 'केंद्रीय किंवा राज्य विधिमंडळाने अधिनियमाद्वारे भारतातील विद्यापीठाने दिलेली पदवी/पदविका आणि संसदेने अधिनियमाद्वारे इतर शैक्षणिक संस्था प्रस्तावित केलेल्या आहेत किंवा विद्यापीठ अनुदान आयोग अधिनियम (१९५६) मधील कलम क्र. ३ अन्वये मानीव विद्यापीठे घोषित केली आहेत अशांच्या बाबतीत पदवी किंवा पदविका मान्यता देण्याबाबतचे औपचारिक आदेश विद्यापीठाने काढण्याची आवश्यकता नाही'.

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ हे महाराष्ट्र राज्याच्या विधिमंडळाने अधिनियमाद्वारे (कायदा क्र. २०/१९८९) स्थापन केलेले विद्यापीठ असून त्यास विद्यापीठ अनुदान आयोगाचीही मान्यता आहे. **त्यामुळे या विद्यापीठाची पदवी इतर विद्यापीठांच्या पदवीशी समकक्ष आहे.**

(२) विद्यापीठ अनुदान आयोगाची मान्यता

विद्यापीठ अनुदान आयोग, नवी दिल्ली यांनी त्यांचे पत्र क्र. F/S-15/89 (CPP-I) दि. ८ डिसेंबर १९९२ नुसार विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या १९५६ च्या कायद्यातील कलम १२-बी अन्वये यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठास मान्यता दिली आहे.

(३) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची मान्यता

उपसचिव व परीक्षा नियंत्रक, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई यांच्या पत्र क्र. १४७७ (१७/१९९४/कक्ष) **दि. १७ फेब्रुवारी १९९४ च्या पत्रातील मान्यतेसंबंधीचा मजकूर - 'यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ हे संविधिमान्य (Statutory) असल्यामुळे आपल्या विद्यापीठाच्या पदवीधर** अध्ययनार्थ्यांकडून **आलेले अर्ज देखील इतर मान्यताप्राप्त विद्यापीठांच्या पदवीधर उमेदवारांकडून आलेल्या अर्जांप्रमाणेच आयोगाकडून विचारात घेतले जातील'**

मुक्त विद्यापीठाच्या पदवी/पदविकांना महाराष्ट्र शासन मान्यता

विद्यापीठ अनुदान आयोगाने मान्यता दिलेली विद्यापीठे

राज्य सेवेतील पदासांठी पदवी/पदविकास मान्यता

महाराष्ट्र शासन

सामान्य प्रशासन विभाग

शासन निर्णय : क्रमांक आरजीडी-१३९४/प्र.क्र. २१/९४/१३,मंत्रालय, मुंबई ४०००३२, दिनांक ८ मार्च १९९५

वाचा : (१) सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक आरजीडी-१०६१/१८९६७/११४ - जे दिनांक २१ ऑगस्ट १९६९

शासन निर्णय : महाराष्ट्र लोक सेवा आयोगाशी विचार विनिमय करून उपरोक्त दिनांक २१ ऑगस्ट १९६९ च्या आदेशाद्वारे असा निर्णय घेण्यात आला होता की, केंद्र अथवा राज्य विधिमंडळाच्या अधिनियमाद्वारे स्थापित झालेली विद्यापीठे, संसदेच्या अधिनियमाद्वारे स्थापन झालेल्या इतर शैक्षणिक संस्था, किंवा विद्यापीठ अनुदान आयोग अधिनियम, १९५६ च्या अंतर्गत भाग ३ अन्वये जाहीर झालेली मानवी विद्यापीठे यांनी प्रदान केलेल्या पदव्या / पदविका तसेच भारतीय वैद्यकीय मंडळ अधिनियम, १९५६ च्या परिशिष्टांमध्ये अंतर्भूत केलेल्या वैद्यकीय व संलग्न विषयामधील पदव्या यांना शासकीय महाविद्यालयातील अध्यापकीय पदे वगळता, **राज्यातील सेवा व पदांवरील भरतीसाठी आपोआप मान्यता प्राप्त झाली असल्याचे समजण्यात यावे.**

(२) सदर आदेशासोबत विद्यापीठ अनुदान आयोगाने मान्यता दिलेल्या वैधानिक विद्यापीठे व संस्थांची यादी जोडण्यात आली होती. आयोग मान्यताप्राप्त विद्यापीठे व संस्था यांची अद्ययावत यादी आता या आदेशासोबत जोडण्यात आली आहे. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक आरजीडी - १०६१/१८९६७/९१४/जे दिनांक २१ ऑगस्ट १९६९ मध्ये नमूद केलेल्या आणि वर परिच्छेद १ मध्ये उद्धृत केलेल्या हेतूसाठी सदर सर्व विद्यापीठे/संस्था यांनी प्रदान केलेल्या पदवी/पदविकांना आपोआप मान्यता देण्यात आल्याचे समजण्यात यावे.

महाराष्ट्रचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

दा. र. राणे

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

(१) राज्यपालांचे सचिव
(२) मुख्य मंत्र्यांचे सचिव
(३) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई
(४) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१, मुंबई
(५) महालेखापाल, महाराष्ट्र -२, मुंबई
(६) निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
(७) अभिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
(८) प्रबंधक, उच्च न्यायालय (मूळ न्याय शाखा), मुंबई
(९) प्रबंधक, उच्च न्यायालय (अपील शाखा), मुंबई
(१०) प्रबंधक, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई
(११) सर्व मंत्रालयीन शिक्षण
(१२) मंत्रालयीन विभागांच्या नियंत्रणांच्या नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख
(१३) अवर सचिव, भारत सरकार, शिक्षण मंत्रालय, नवी दिल्ली
(१४) निवड नस्ती

वाचा : महाराष्ट्र शासनाच्या उपरोक्त शासन निर्णय क्रमांक आर.जी.डी. १३९४/प्र.क्र.२१/९४/१३ मंत्रालय, मुंबई. दिनांक ८ मार्च १९९५ च्या सोबत जोडलेल्या यादीमध्ये यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक यांची अनुक्रमांक १४६ वर नोंद करण्यात आलेली आहे.

Appendix 8: Letter of Recognition from UGC

APPENDIX 1.1 : LETTER OF RECOGNITION FROM UGC

UNIVERSITY GRANTS COMMISSION
BAHADUR SHAH ZAFAR MARG
NEW DELHI-110002.

NO. F.5-15/89 (OPP-I) December, 1992

The Secretary
Govt. of Maharashtra
Higher and Technical
Education and Employment Deptt.
Mantralaya Annexe
Bombay- 400032.

Sub : Recognition of Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, *Nashik for Central assistance under Section 12-B of the UGC Act, 1956.*

Sir,

With reference to the correspondence resting with your letter No. MOU/ 63003 (241/92) UNI dated 11th November, 1992 on the above subject, I am to say that the University Grants Commission has agreed to declare the Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University Nashik established under Maharashtra State Act No. XX of 1989, fit to receive Central assistance for all purposes including Institutional development in terms of the rules framed under Section 12-B of the UGC Act, 1956.

The receipt of the letter may please be acknowledged.

Yours faithfully,

Sd/xxx
(I J GUPTA)
JOINT SECRETARY

Copy to: -

1. The Vice – Chancellor, Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik-422005.
2. Secretary to the Govt. of India, Ministry of Human Resource Development (Deptt. of Education) New Delhi.
3. The Registrar, Indira Gandhi National Open University, Maidan Garhi, New Delhi- 110068.
4. The Secretary, Association of Indian Universities, 16, Kotla Marg, New Delhi- 110002.
5. *Desk Officer (Meeting) / S.O.FD-III/S.O.SU-II/S.S.O.-I, Stat, U.G.C. New Delhi.*
6. All Officers /Sections, UGC New Delhi.

Sd/-
(D. D. Mehta)
SECTION OFFICER

Appendix 9: Learner Assistance and Learner Welfare Scheme

परिशिष्ट ९ : विद्यार्थी सहायता आणि विद्यार्थी कल्याण योजना

■ अध्ययनार्थी सहायता

अल्प उत्पन्न गटातल्या हुशार अध्ययनार्थ्यांसाठी अध्ययनार्थी साहाय्य योजना विद्यापीठातर्फे राबविली जाते. त्यासाठी विद्यापीठाने १५ लाखांची तरतूद केली आहे. या योजनेखाली आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल अध्ययनार्थ्यांनी प्रवेश घेतलेल्या शिक्षणक्रमासाठी असलेल्या शुल्कात सवलत देण्यात येते. त्यासाठी विद्यापीठाने विहित नमुना विकसित केला असून योग्य पात्रताधारक विद्यार्थ्यांना प्रवेश शुल्कात सवलत देण्यात येते.

■ अध्ययनार्थी कल्याण योजना

अध्ययनार्थ्यांच्या सर्वांगीण व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी दरवर्षी क्रीडा व युवक महोत्सवांचे आयोजन करण्यात येते. तसेच अध्ययनार्थ्यांमधील संशोधन प्रवृत्तीला प्रोत्साहन देण्यासाठी आविष्कार ही संशोधनात्मक स्पर्धाही घेण्यात येत असते.

■ क्रीडा महोत्सव

विद्यापीठाच्या अध्ययनार्थ्यांना खेळाचे मैदान मिळावे म्हणून विद्यापीठाने विभागीय व विद्यापीठ पातळीवर क्रीडा स्पर्धा सुरू केल्या आहेत. यातून खेळाडूंना राज्य व राष्ट्रीय स्तरावरील क्रीडा स्पर्धेत भाग घेता येतो. मा. राज्यपालांच्या कार्यालयाकडून आयोजित केल्या जाणाऱ्या आंतरविद्यापीठीय अश्वमेध व ए. आय. यू. च्या क्रीडास्पर्धेतही खेळाडूंना भाग घेता येतो.

■ युवक महोत्सव

विद्यापीठाच्या कलावंत अध्ययनार्थ्यांना त्यांच्या कलागुणांचे प्रदर्शन करता यावे म्हणून विद्यापीठाने विभागीय व केंद्रीय स्तरावर युवक महोत्सव सुरू केला आहे. यात वक्तृत्व स्पर्धा, एकांकिका, नृत्य संगीत, गायन यांसारख्या स्पर्धा घेण्यात येतात. मा. राज्यपालांच्या कार्यालयाकडून आयोजित केल्या जाणाऱ्या इंद्रधनुष्य व ए.आय.यू. (भारतीय विद्यापीठ संघ) यांच्यातर्फे घेण्यात येणाऱ्या राष्ट्रीय युवक महोत्सवात कलावंत विद्यार्थ्यांना सहभाग घेता येतो.

■ आविष्कार

विद्यापीठ स्तरावरील अध्ययनार्थ्यांमधील संशोधन प्रवृत्तीला प्रोत्साहन देण्यासाठी मा. राज्यपाल यांच्या कार्यालयातर्फे दरवर्षी आविष्कार ही संशोधनात्मक स्पर्धा घेण्यात येते. या आंतरविद्यापीठीय संशोधन महोत्सवातही मुक्त विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांना भाग घेता येतो.

■ संवाद पत्रिका

राज्यभर पसरलेल्या मुक्त विद्यापीठाच्या अध्ययनार्थ्यांशी संपर्क साधण्यासाठी मुक्त विद्यापीठ संवादपत्रिका हे मासिक प्रकाशित केले जाते. अध्ययनार्थ्यांना उपयुक्त माहिती लेख, सूचना यांचा यात समावेश असतो. अध्ययनार्थ्यांमधील अभ्यासाची प्रेरणा व दूरशिक्षणाबाबत जागरूकता वाढविण्याचे कार्य ही पत्रिका करत असते. सदर संवाद पत्रिका वेबसाईटवर वाचण्यासाठी उपलब्ध असेल.

■ आभासी वर्ग

अध्ययनार्थ्यांना उपग्रहाच्या माध्यमातून शिक्षण घेणे शक्य व्हावे म्हणून विद्यापीठाने अहमदाबाद येथील भारत सरकारच्या भारतीय अंतरिक्ष अनुसंधान संघटन (इस्रो) या संस्थेच्या मदतीने एज्युसॅट या उपग्रह वाहिनीद्वारा (सॅटेलाईट चॅनल) दूरशिक्षणाचा प्रकल्प सुरू केला आहे. या प्रकल्पांतर्गत राज्यात एकूण ४० व्हर्च्युअल लर्निंग सेंटर कार्यान्वित केलेली आहेत. याद्वारे थेट संपर्कसत्रे घेण्यात येतात.

■ राष्ट्रीय सेवा योजना

पारंपरिक विद्यापीठांप्रमाणेच मुक्त विद्यापीठाच्या अध्ययनार्थ्यांसाठी राष्ट्रीय सेवा योजना सुरू करण्यात आली आहे.

खालील संवर्गातील विद्यार्थ्यांना शुल्कात सवलत दिली जाते.

(१) अंध, अपंग, मूक-बधिर, कर्णबधिर अध्ययनार्थी (पाहा परिशिष्ट ३)

(२) विद्यापीठातील नियमित वेतनश्रेणीत कार्यरत सेवक व त्यांचे परिवारजन (स्वतः, पत्नी/पती, दोन पेक्षा अधिक नाही इतके अवलंबून असलेले अपत्य)

(३) मागासवर्गीय (शासनाच्या नियमाच्या अधीन) अध्ययनार्थी.

वरील संवर्गातील उमेदवारांनी संपूर्ण शिक्षणक्रम शुल्क भरून प्रवेश घ्यावा. त्यानंतर विद्यापीठ / शासनाच्या नियमाप्रमाणे शुल्क सवलतीची प्रक्रिया पूर्ण करावी. विद्यापीठ / शासनाच्या नियमाप्रमाणे शुल्काचा परतावा संबंधितांना देण्यात येईल.

Admission And Examination Services

(Visitors Count - 339512)

Admission Regarding Services	विद्यार्थी प्रवेशविषयक सेवा, सेवाशुल्क आणि सेवा प्राप्त करण्यासाठी करावयाच्या प्रक्रियाबाबतच्या माहितीचे सूचनापत्र (Uploaded on 23/05/2023)	Click Here
Services Information	Student Helpline related to Admissions, Examinations and other services require for the Students	Click Here
Sr. No.	**Service Description**	**For Using this**
1	परीक्षाविषयक विविध सेवा शुल्कांचे पेमेंट ऑनलाईन पद्धतीने करण्याबाबतचे सूचनापत्र (Uploaded on 20/04/2023) (Uploaded on 03/06/2023)	Click Here
2	How to generate your ACADEMIC BANK OF CREDITS (ABC) Account of Digilocker Portal - Vedio Presentation (Uploaded on 22/10/2022)	Click Here
3	How to generate your ACADEMIC BANK OF CREDITS (ABC) Account of Digilocker Portal : PDF Presentation (Uploaded on 22/10/2022)	Click Here
4	CGPA To Percentage Equivalence calculation Formula	Click Here
5	ऑनलाईन मायग्रेशन सुविधेबाबत विद्यार्थ्यांसाठी सूचनापत्र (Uploaded on 24/09/2021) (Revised on 31/12/2022)	Click Here
6	परीक्षा विभागातील परीक्षा-युनिट १ अंतर्गत असणाऱ्या शिक्षणक्रमांची यादी (Uploaded on 06/08/2021)	Click Here
7	परीक्षा विभागातील परीक्षा-युनिट २ अंतर्गत असणाऱ्या शिक्षणक्रमांची यादी (Uploaded on 06/08/2021)	Click Here
8	परीक्षा विभागातील परीक्षा-युनिट ३ अंतर्गत असणाऱ्या शिक्षणक्रमांची यादी (Uploaded on 06/08/2021)	Click Here
9	परीक्षा विभागातील युनिटनिहाय कामकाज आणि संपर्काचा तपशील (Uploaded on 06/08/2021)	Click Here
10	महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम अंतर्गत सेवा देण्याबाबत सूचनापत्र (Uploaded on 5/4/2021)	Click Here
11	About validity of YCMOU Passing certificate (उत्तीर्णता प्रमाणपत्राच्या वैधतेबाबत) (Uploaded on 09/01/2021)	Click Here
12	खालील Services साठी सुधारीत दरपत्रक	Click Here
13	**Examination / Result - Grievances** (परीक्षा / निकाल - तक्रारी)	**Click Here**
14	**MIGRATION**	**Click Here**
15	**TRANSCRIPT**	**Click Here**
16	**VERIFICATION OF MARKS**	**Click Here**
17	**SCAN COPY OF ANSWER BOOK**	**Click Here**
18	**REVALUATION OF ANSWER BOOK**	**Click Here**
18	**DOCUMENT VERIFICATION**	**Click Here**